ՊԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համար 10 Մէճիտ
» » Գաւառաց » 12 »
Վեցամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 5 1/2 »
» » Գաւառաց » 6 1/2 »
Օտար Թղթատարով ղրկուած 2 1/2 լիրա
Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղրշ. երկու անգամի համար 2 ղրշ է. աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կը լինի։

ՄԱՍԻՍ

ԼՐԱԳԻՐ

30 ՓԱՐԱՅ — ՀԱՆԱՊԱԶՕՐԵԱՅ — 30 ՓԱՐԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՊԱՅՄԱՆՔ

Դուրս գնացած լրագրաց համար ծախքը խմբագրութեան վրայ է։
Լրագրոյ վերաբերեալ նամակ կամ որ եւ իցէ գրութիւն խմբագիր—Տնօրէնին պիտի ուղղուի Կ. Պոլիս Բիւգա փաշա եօգուշը, Շարգ Զարդըշը թիւ 33 Մասիսի գրասենեակը։
Հանրու ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր։
Զուգուած նամակ, յօդուած, եւայլն ետ չեն տրուիր։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Խառն լուրեր. — Հեռագրական լուրեր. — Ազգային լուրեր. — Ֆրանսացիք ի Թօնքին. — Յորդանանու Ջրանցք. — Գարատաղի իշխանը. — Պիլմարք իշխան եւ Ֆրանսական Թագաւորութիւն. — Խրուագստան. — Ճավայի մեծ երկրաշարժը. — Երկրաշարժ. — Քոլէրա. — Նկարագրական. — Թերթօն Մասիսի։

Կ. ՊՈԼԻՍ 24 ՕԳՈՍՏՈՍ

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մայրաքաղաքիս Սպանիական դեսպան Բաքսոն կոմսն երէկ վեհ. Սուլթանին ներկայանալու պատիւ ունեցաւ։

—

Վեհ. Սուլթանն Խոյայի Ա. աստիճան շնորհեց Հիճազի կուսակալին փոխանորդ Մէհմէտ Ալի պէյին։

—

Շաբաթ իրիկուն կայսերական պալատէն հեռագրեր ուղղուեցան Մէլինա իշխանուհւոյն, ծանուցանող թէ իւր ամուսինը՝ Նիքիթա իշխանը՝ մեկնած էր մայրաքաղաքէս։

—

Մեծ տէրութեանց դեսպանք երէկ Բ. Դրան երիժայով տեսակցեցան Մեծ Եպարքոս Բարձր Սայիտ փաշային եւ Արտաքին գործոց Նախարար Արիֆի փաշային հետ։

—

Խմէքրն Լըքսպրէս կը ծանուցանէ թէ Բ. Դրան Եւրոպիոյ մէջ գտնուող [illegible] լուրական կցորդի պաշտօն մատուցմամբ սպաներէն զատ, նաւային կցորդի տիտղոսով ծովային սպայներ ալ անուանելու դիտաւորութիւն ունի եղեր։

—

Զմիւռնիոյ կուսակալն հեռագրած է Ներքին գործոց Նախարարութեան թէ վեհ. Սուլթանին գահակալութեան տարեդարձին առթիւ մինչեւ մէկ երկու տարիէ ի վեր հիւպատոսք հիւպատոսարանները չէին զարդարեր եւ շնորհաւորութեան համար միայն իրենց թարգմանները ղրկելով կը շատանային, ընդհակառակն՝ այս տարի հիւպատոսարանք շքեղապէս զարդարուեր եւ հիւպատոսք անձամբ շնորհաւորութեան գնացեր են առ կուսակալն, եւ գիշերը փառաւոր լուսավառութիւն եղեր է։

—

Երէկ ծանուցինք թէ Յունաց Ս. Պատրիարքը վեհ. Սուլթանին գահակալութեան տարեդարձին առթիւ շաբաթ օրը կայսերական պալատը գնացած էր ի շնորհաւորութիւն։ Բէրայի լրագիրք կը ծանուցանեն թէ վեհ. Սուլթանը բարեհաճեր է մէկ ժամու չափ տեսակցիլ Ն. Սրբազնութեան հետ։ Իսկ Յունական լրագիրք այս երկար խօսակցութեան վրայ խօսելով կ'ենթադրեն թէ տեսակցութեան միջոցին խնդիր եղած է կառավարական այն վերջին տնօրէնութեանց վրայ, զորս Յունաց Պատրիարքարանը դարերէ ի վեր Թուրքիոյ մէջ Օրթոտոքս եկեղեցւոյն շնորհեալ առանձնաշնորհութեանց հետ անհամաձայնելի գտած էր։ Ս. Պատրիարքը վեհ. Սուլթանէն հրաժեշտ առած ժամանակ ապահովութիւն ստացեր է թէ իւր այցելութիւնները միշտ հաճոյք կը պատճառեն Ն. Կ. Վեհափառութեան։

—

Օտէսայի ընդծովեայ հեռագրական պարանն երկու օրէ ի վեր խզուած է։

—

Վագըթ կը ծանուցանէ թէ Ադրիանուպոլսոյ մէջ բացուած առեւտրական Համիտիէ վարժարանին տնօրէնութիւնն այս տարի մեծ քանակութեամբ բերք առեր է այն արտերէն, զորս նոր դրութեամբ սերմանած էր։

—

Բէրայի լրագիրք կը ծանուցանեն թէ Գասըմ-փաշայի հանրածանօթ կոյանոցը ծածկելու համար պէտք եղած շինութիւնք սկսած են։

—

Տէյրէբի գաւառին զինուորական հրամանատար Օսման փաշա կը հեռագրէ պատերազմական գործոց նախարարութեան թէ այն բազմաթիւ աւազակապետներ՝ որք երկար ժամանակէ ի վեր կ'ասպատակէին յիշեալ գաւառը, վերջապէս անձնատուր [illegible] Աւազակաց գողցած նիւթոց մեծ մասն իրենց տէրերուն վերադարձուեր են։ Աւազակապետք երդմամբ եւ անձնական երաշխաւորութեամբ յանձն առեր են հնազանդիլ, եւ լիակատար ներում շնորհուեր է այս վաղեմի չարագործաց։

—

Մայրաքաղաքիս եւ Եւրոպական մայրաքաղաքաց միջեւ Թրէն—Լիքէր կոչուած արագ երթեւեկութիւնն հաստատող ընկերութեանց պատուիրակները վերջին օրերս Սթրասպուրկի մէջ գումարուելով նկատողութեան առին Կ. Պոլսոյ վաճառականաց գանգատները։ Տրուած որոշման նայելով, առ այժմ անհնարին պիտի լինի երթեւեկութեանց նախկին ուղեցոյցին վերադառնալ, բայց [illegible] պիտի մտածուին ուղեցոյցին մէջ. Վառնայի շոգենաւը շաբաթ եւ երեքշաբթի օրերն առաւօտեան ժամ 2 1/2ին պիտի մեկնի մայրաքաղաքէս եւ կիրակի ու հինգշաբթի առաւօտ մայրաքաղաքս պիտի հասնի Վառնայէն։

—

Երէկ Սեւ ծովէն եկող Հելլենական շոգենաւ մը կերչէն 400էն աւելի Չերքէզ գաղթական բերաւ մայրաքաղաքս։

—

Հալէպէն օգոստ. 22 թուով վագըթի ուղղեալ մասնաւոր հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Ֆրանսական հիւպատոսարանի խավաղներէն մին Հասան անուն, որ իւր կրկնակի չարագործութեամբք հանրածանօթ է եղեր, կանանց բաղնիքը մանելով, ուր ամեն ազգէ կանայք կը գտնուէին, փոքր աղջիկ մ'եւ կին մը ծեծեր եւ անմիջապէս փախչելով Ֆրանսական հիւպատոսարանն ապաստաներ է։ Ժողովուրդը զայս իմանալուն պէս բաղնիքին դրան առջեւ խռներ եւ սաստկապէս յուզուելով ուղղակի կառավարութեան դուռը դիմեր եւ յանցաւորին պատժուիլը խնդրեր է։ Կուսակալն իւր պարտականութեան եւ հայրենասիրութեան պահանջած խոհեմ տնօրէնութեամբք եւ հիւպատոսարանին հաւանութեամբ յիշեալ խավազը բերել տալով բանտարկեր եւ դատաստանը նախագահ ատենին յանձներ է։

—

Գաւառական իշխանութեանց ուղղեալ եպարքոսական շրջաբերական մը կը ծանուցանէ թէ տէրութեան պարտք ունեցող անձինք այսուհետեւ չպիտի կրնան Թաղապետական խորհրդոց անդամ անուանիլ։

—

Արտ. գործոց Նախարարութեան խառն գործոց դիւանին տնօրէն Նիր պէյ, որ Սերպիական կառավարութեան եւ խոլամ կալուածատերց միջեւ ծագած վէճը քննելու պաշտօնով Պելկրատ գնացած էր, իւր պաշտօնն աւարտելով մայրաքաղաքս վերադարձաւ։ Իւր կատարած քննութեանց արդիւնքն յատուկ յանձնախմբի մը պիտի ներկայէ, որ արտաքին գործոց Նախարարութեան պաշտօնատան մէջ պիտի կազմուի։

—

Ակրամէն (մայրաքաղաք Խրուագստանի) օգոստ. 29 թուով կը հեռագրեն թէ կառավարութեան ձեռք առած զինուորական միջոցներուն շնորհիւ Զակորիի մէջ խռովութիւնք վերջացած լինել կը թուին։ Գիւղացիք լեռները կը փախչին եղեր։

Նոյն տեղէն քաշուած օգոստ. 31 թուով հեռագիր մ'ալ կ'ըսէ թէ [illegible] պատահած խռովութեանց վրայ ստորկանութեան պատրաստած տեղեկագիրը կ'հաստատէ թէ խռովութեանց սպառնական հանգամանքը չափազանցուած է. տեղեկագիրը յոյս կը յայտնէ թէ բարեկարգութիւնն ի մօտոյ պիտի վերահաստատուի։

—

Երէկ Խմէքրն Լըքսպրէսէն առնելով ծանուցինք թէ Անգլիական դեսպանատան պահակ շոգենաւին հրամանատարը Քալամաթայէն հեռագիր մ'ստացած է ծանուցանող թէ Լոնա հրաբուխին բորբոքմանց պատճառաւ ոչ եւս կարելի է Նեղուցին ջրագրական քարտէսներուն վստահիլ եւ թէ Նեղուցին փարոսները փլեր են։ Այս տեղեկութիւն հնած է եւ կը ծանուցանէ թէ Սոնտի Նեղուցին մէջ հրաբխային բորբոքումներ պատահած եւ հետեւապէս ջրագրական քարտէսները բոլորովին անգործածելի եղած եւ Նեղուցին փարոսներն ալ փլած են։

—

Ամերիկեան լրագիր մը կը ծանուցանէ թէ Ֆէնիքս—Բառքի սպանութեան համար դատապարտեալ իռլանտացւոց ի նպաստ կատարուած հանգանակութիւնը բաշխուելով, ութ դատապարտելոց ընտանիքներն 5,000ական ֆրանք ընդունեցեր են։ Սոյն հանգանակութենէն մնացած 3,965 ֆրանքը Պ. Օտոնէլի պաշտպանութեան պիտի գործածուի, որ, ինչպէս յայտնի է, Քարի մատնիչը սպաննած էր։

—

Առեւտրական գործոց Նախարարութիւնը խնդրեց Բ. Դռնէն, որպէս զի ծովու ճանբով Թուրքիոյ մէկ մասէն միւս մասը փոխադրուած բնիկ վաճառներէն առնուող 0/0ին 8 ներքին մաքսատուրքը ջնջուի։ Անժխտելի իրողութիւն մ'է թէ Սուպհի փաշա ղանձային յոյժ ծանր թերութեան մը վրայ դրած է մատը։ Դեռ քիչ տարի առաջ ցամաքի ճանբով մէկ գաւառէն միւսը փոխադրուած բնիկ բերքերէն եւս նմանօրինակ տուրք մը կ'առնուէր։ Բազում տարիներէ ի վեր այս վերջին մաքսատուրքը ջնջումը խնդրուած էր եւ Բ. Դուռն յետ երկար վարանմանց վերջապէս ջնջեց զայն, շարունակելով սակայն մաքսատուրք առնուլ այն վաճառքներէն, որք ծովու ճանբով կը փոխադրուէին։ Սակայն տրամաբանական լինելու համար պէտք էր որ այս երկու մաքսատուրքերն ի միասին ջնջուէին։ Այս երկու տրոց միջեւ տարբերութիւնն աստիճանի տարբերութիւն մ'էր միայն. ցամաքային փոխադրութեանց վրայ առնուած տուրքն ընդհանրապէս աւելի կեղեքիչ եւ հարստահարական լինելով քան թէ ծովային փոխադրութեանց վրայ առնուած տուրքը։ Թէպէտ առաջնոյն ջնջման ժամանակ ընդունուած էր թէ երկրորդն ալ ի պատեհ ժամու պիտի ջնջուէր, սակայն մինչեւ ցարդ երեսի վրայ մնաց եւ տեղական ճարտարութեան ամեն ճիւղերուն բացարձակապէս վնասակար տուրք մը շարունակեց ծանրանալ արդէն աղքատացեալ վաճառականութեան վրայ, որ այժմ այս բեռին ներքեւ կ'երերայ։ Ցորչափ այս տուրք կենայ, երկրին ունեցած արուեստական կարողութեանց մէջ ամեն զարգացում անհնարին պիտի լինի։

Կ'երեւի թէ կառավարութիւնը կ'օգտի այս տուրքէն, որովհետեւ բաւական գումար մը կը բերէ գանձուն, բայց օգուտը պատրողական է։ Եթէ տեղական ճարտարութիւններն այս տուրքին ենթարկեալ չլինէր, լաւագոյն պայմաններու մէջ կրնար մրցիլ օտար ճարտարութեան հետ եւ յանժամ երկրին մէջ յառաջ եկած շահերը տէրութեան եկամուտն ուրիշ կերպիւ եւ աւելի ընդարձակապէս աւելցնելու պիտի նպաստէին։ Գանձն ոչ եւս աղքատ պիտի լինէր եւ երկիրն ալ պիտի հարստանար։ Բայց՝ միայն տեղական ճարտարութիւնը չէ որ կը վնասուի, այլ նաեւ արտածութեան վաճառականութիւնն, որովհետեւ Թուրքիայէն դուրս հանուած վաճառաց մեծ մասն՝ օտար հրապարակ մը փոխադրուիլ կարենալէ առաջ՝ պէտք է որ ծովեզերաց երկայնութեամբ բաւական հեռաւոր տեղ մը փոխադրուին։ Հետեւապէս յիշեալ վաճառք այժմ իրապէս 0/0ին 9 արտածութեան մաքսատուրք կը վճարեն, այսինքն թէ՝ 0/0ին 1 բուն արտածութեան մաքսատուրք եւ 0/0 8 ալ ներքին մաքսատուրք։ Այս [illegible] այն երկրորդ կարգի նաւահանգիստներու արտածութեան վաճառականութիւնն, ուր օտար վաճառականութիւն ընդ շոգենաւք չեն բանիր, ամբողջապէս կ'անդամալուծի։

Խմէքրն Լըքսպրէս կ'իմանայ թէ Բ. Դուռն սկզբամբ եւ մինչեւ աստիճան մը գործնապէս ընդունեւ է առեւտրական գործոց Նախարարութեան առաջարկը։ Նախարարաց խորհուրդն՝ երկրին ներկայ ելեւմտից վիճակին մէջ՝ տարուէ տարի 400,000 ոսկի տուող տուրքի մ'անմիջական ջնջման առջեւ նահանջելով, որոշեր է աստիճանաբար ջնջել զայն ութ տարուան մէջ։

Վաճառականութեան վերաբերեալ զանազան նիւթերն յաջորդաբար պիտի ազատին 0/0ին 8 տուրքէն, սկսեալ մետաքսէն եւ բամպակէն, եւ տարուէ տարի միւս վաճառաց համար եւս նոյն տնօրէնութիւնն ի գործ պիտի դրուի՝ մինչեւ որ ներքին մաքսատուրքն ամբողջապէս ջնջուի ութ տարուան վերջը։

—

ՔՈԼԵՐԱ

Գահիրէէն կը գրեն թէ Էլ-Վէրտանի եւ Հէլուանի առժամանակեայ բանակետղերը քանի մ'օրէն պիտի պարպուին եւ հոն գտնուող անգլիական զօրքերը Գահիրէ պիտի վերադառնան։ Բազմաթիւ սպայք սեպտ. 1էն մինչեւ նոյ. 30 եռամսեայ հրաժեշտ պիտի ստանան։ Երկաթուղիք եւս, որք քոլէրային պատճառաւ իրենց երթեւեկը դադրեցուցած էին, սեպտ. 1ին վերստին բանիլ պիտի սկսին։

—

Անգլիական Սթանտարտ լրագիրն հետեւեալ հեռագիրն ստացած է Գահիրէէն.

«Քոլէրան ուսումնասիրելու պաշտօնով Եգիպտոս ղրկուող Ֆրանսացի գիտնոց յանձնախումբն հեռագրեց Ֆրանսական կառավարութեան թէ ներկայ քոլէրան անժխտելի կերպիւ Ասիական քոլէրա է»։

—

ՀԵՌԱԳԻՐԵՐ

Այս [illegible]

Գահիրէ 4 սեպտ.

Հաւանական է թէ Նոյեմբերի վերջն Եգիպտոսի անգլիական զօրաց թիւն 3000ի պիտի իջնէ։

Քոլէրան ամբողջապէս անհետ եղած լինելով Գահիրէէն, շաբթուս վերջն անգլիական զօրքերը Գահիրէ պիտի վերադառնան։

Փարիզ 4 սեպտ.

Կառավարութիւնն որոշեց մեծ քանակութեամբ օգնութիւն ղրկել ի Թօնքին։

Վիէննա 4 սեպտ.

Ռումանիոյ Նախարարապետ Պ. Պրաթիանոյ այսօր տեսակցութիւն մը ունեցաւ [illegible]

Կորիծա 4 սեպտ.

Երեք խումբ Թագաւորականք, որք երէկ Շանպոռի կոմսին յուղարկաւորութենէն յետոյ գումարուեցան, Ֆրանսայի արքայական տան գլուխ ճանչցին Փարիզի կոմսը։

Լոնտրա 4 սեպտ.

Այս առաւօտեան լրագիրք Շանկայէն եկած տեղեկութիւններ կը հրատարակեն ծանուցանող թէ Չինական զօրքերը Թօնքինի դէպ ի հիւսիսային կողմն յառաջացած են։ Նոյն տեղեկութիւնք Ֆրանսայի եւ Չինաստանի միջեւ պատերազմն անխուսելի կը համարին։

Վիէննա 4 սեպտ.

Խրուագստանի խռովութիւնք կը շարունակին։ Ռանպէրկ զօրավարը Խրուագստանի եւ Սլավոնիոյ կառավարիչ անուանեցաւ փոխանակ հրաժարեալ կառավարչին։

Անգլիական թեմէքէր եւ [illegible] սիպլ մարտանաւք Ֆալէրի նաւահանգիստն հասան։ Մոնարք եւ Քարիսֆոր մարտանաւք Նոպլի կ'երթան։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ս. Պատրիարք Հայրն երէկ վեհ. Սուլթանին չներկայացաւ, բայց արժանահաւատ աղբիւրէ իմացկը տրուի մեզ թէ այսօր պիտի ներկայանայ։

Ն. Սրբազնութիւն երէկ Պէօյիւքտէրէէն Օրթագիւղ իջաւ, եւ հիւր եղաւ Մագսուտեան եղբարց տունը։

—

Եօզղատի Գաւառական վարչութեան կողմէ Պատրիարքարան ղրկուած գրութիւն մը կը ծանուցանէ թէ Ինկիւրիւի կուսակալն հրաման ղրկած է Եօզղատ, որպէս զի ոչ—մահմէտական ազգաց կրօնական գլուխները տեղւոյն վարչական ժողովոյն ([illegible]) մէջ փոխնիփոխ կի ատենանան։ Եօզղատի Ազգ. վարչութիւնն այս մասին հրահանգ կը խնդրէ Պատրիարքարանէն։

—

Խիզանէն գանգատագրեր հասած են Պատրիարքարան, թէ տեղւոյն ազգային գործերը բոլորովին անխնամ վիճակի մէջ են. թէ Աղթամարայ Տ. Խաչատուր Ս. կաթողիկոսը ժողովրդեան ցաւոց անկարեկիր եւ անտարբեր կը գտնուի, եւ թէպէտ Աղթամարայ վանքին մէջ բաւական թուով վարդապետներ կան, սակայն ամենքն ասդին անդին ցրուելով, անձերնին բուծանելու եւ պարարելու ետեւէ են։

—

Բաբերդի Գաւառական վարչութիւնը ծանուցանելով թէ տեղւոյն ազգային գործերն անխնամ վիճակի մէջ են, կը խնդրէ Պատրիարքարանէն որ առանց Տ. Ամբրոսիոս վարդապետի վերադարձի ելքին սպասելու, Առաջնորդական Տեղապահի պաշտօնով կարող անձ մը ղրկէ ի Բաբերդ։

—

Ուսումն. խորհրդոյ Իր. Նիստը տեղի ունեցաւ երէկ ի Ղալաթիա։ Խորհուրդն գրաղեցաւ Շապին Գարահիսարի, Պանտրմայի, Պրուսայի, Կեսարիկ փաշայի, Պէշիքթաշի եւ Խիզանու Ուսումնասիրաց ընկերութեան կրթական գործերովն, փաւերացուց Ադաչէխ-Զերայ գիւղի Վարագայ-Սանուց ընկերութեան վերաքննեալ կանոնագիրն եւ կարգադրեց կարգ մ'ընթացիկ գործեր։

—

Եգիպտոսի ազգային պատուիրակ Ստեփան փաշա Ապանեան տեղեկութիւն կուտայ Պատրիարքարան թէ քոլերան Գահիրէի մէջ բոլորովին [illegible] րեայ եւ ուրիշ քաղաքաց մէջ դեռ կը շարունակէ։ Քօլէրայի պատճառաւ Եգիպտոսի մէջ առեւտրական բոլոր գործողութիւնք դադրած, սեղանաւորաց տուները գոցուած, դատարանները դադրած եւ ժողովրդեան կարող մասը փախած լինելով, Եգիպտոսի ազգային կալուածները գրաւումէ ազատելու համար վարչութեան կողմանէ վերջին անգամ որոշեալ 1000 ոսկին հայթայթել եւ փոխանցել անկարելի եղած է, ուստի վերոյիշեալ գումարը քօլէրային անհետանալէն վերջը կարելի պիտի լինի հայթայթել եւ մայրաքաղաքս ղրկել։

—

Ճէրիտէի Հավատիս ծանուցանելէ յետոյ թէ Յունաց եւ Հայոց Սրբազան Պատրիարքները վեհ. [illegible] Նորին Վեհափառութիւնը, կ'ըսէ. «Խաքիմ եւ Ներսէս Պատրիարքաց նման տարիներով պատրիարքական փորձառութիւն ունեցող անձանցմէ կը յուսանք թէ վեհ. Սուլթանին իրենց նկատմամբ ցոյց տուած բարձր համակրանքն իրենց ժողովրդոց պիտի հաղորդեն եւ միանգամայն պիտի հասկցունեն թէ Հայրենեաց փրկութեան համար տէրութեան եւ ազգին հետ համակամ աշխատիլն ո՛ր աստիճան փառաց եւ զօրութեան աւելնալու պատճառ կը լինի։ Մանաւանդ Ներսէս Սրբազան մերթ ընդ մերթ հրաժարական տալով Հայ ժողովուրդն իւր անձին համար թախանձել տալ եւ Աստուծով այս անգամ վեհ. Սուլթանին բարձր հրամանաց եւ գիտաւորութեանց համեմատ իւր պատրիարքական պաշտօնը կը վարէ։ Քրիստոնեայ հասարակութեանց գլուխներուն 4 1/2 դարէ ի վեր Պոլսոյ մէջ վայելած կայսերական շնորհաց մէկ նոր փորձն եղող այս ընդունելութեան վրայ, Ս. Պատրիարքունք ալ ոչ-իսլամ հասարակութեանց հաւատարմութիւնն երաշխաւորելու համար իրենց տուած խոստմանց գործնական փորձերն ալ կուտան հարկաւ»։

—

Սամաթիոյ երկսեռ վարժարանաց Հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ մեզ թէ այդ վարժարանաց պարգեւաբաշխութեան հանդէսը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ կիւրակի, (28 օգոստ.) ժամ 6ին, ի Ն. Վարդուհեան վարժարան։ Յառաջդիմասէր ազգայինք կը հրաւիրուին իրենց ներկայութեամբ պատուել սոյն կրթական հանդէսն ի քաջալերութիւն երկսեռ ուսանողաց։

—

Այս աւուր Վագըթի մէջ ցաւելով կը կարդանք հետեւեալը.

«Հայերէն Մանզումէի Էֆքեար լրագրին իւր վնասակար պարունակութեանց պատճառաւ նախարարական հրամանաւ դադրեցաւ»։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՖՐԱՆՍԱՑԻՔ Ի ԹՈՆՔԻՆ

Ֆրանսացւոց արշաւանքն ի Թոնքին՝ յաջողութեամբ պսակեցաւ։ Անցեալ շաբթու եկած պաշտօնական հեռագիր մը ծանոյց թէ Անամի Թագաւորին հետ հաշտութեան նախնական պայմաններն ստորագրուած են։ Այս դաշնագրով, Անամի Թագաւորը կը ճանչէ Անամի և Թոնքինի վրայ Ֆրանսայի Թեւարկութիւնը կամ հովանաւորութիւնն, իւր մայրաքաղաքին հրամայող քանի մը բերդերուն Ֆրանսական զօրաց կողմէ միայն գրաւումը կ'ընդունի, և կը խոստանայ Թոնքինէն ետ կանչել Անամական զօրքերն։ Երէկի Թղթաբերով առնուած Եւրոպական լրագրաց մէջ, հետեւեալ հեռագրերը կը տեսնենք, որք տեղեկութիւններ կը պարունակեն այս հաշտութեան առաջնորդող Ֆրանսական յաղթութեանց վրայ։

Ֆրանսայի ծովային գործոց նախարարութիւնն օգոստ. 12/24ին սա հեռագիրն ստացած է Պուէ զօրավարէն.

«Օգոստ. 15ին, Սօնդայի ճամբով յառաջ խաղացի հրամանացս ներքեւ գտնուող զօրաց հետ, որք էին 1,800 հոգի, 14 Թնդանօթով։ Մեր ձախ թեւ, որուն կը հրամայէր գնդապետ Ռէվիյոն, յարձակեցաւ թշնամւոյն պատնէշներուն վրայ, զորս կը պաշտպանէին 4—5,000 լաւ զինեալ Չինացիք։ Ամբողջ օրը կռուելէ յետոյ, ձախ թեւը վերադարձաւ երեկոյին։ Կեդրոնական զօրախումբը, Քօրօնա հարիւրապետին հրամատարութեամբ, գրաւեց Ֆիւքայի ամրութիւններն և հաստատեցաւ թշնամւոյն կեդրոնական զօրախմբին դիմաց։ Գիշերն այս դրից մէջ անցուց, և հետեւեալ երեկոյին վերադարձաւ։ Աջ թեւն, ընդ հրամատարութեամբ Պիչօյ գնդապետին, Թնդանօթակիր շոգենաւուց պաշտպանութեամբ գետին եզերքը քերելով, ամրացեալ կռատան մը վրայ յարձակեցաւ, և մեր Նաւատորմի աջակցութեամբ ռմբակոծեց թշնամւոյն մարտկոցները։ Բայց նախատեսելով թէ Թումբերը կրնային բացուիլ, գնդապետ [illegible] շոգենաւերը փոխադրեց։ Կռատունն այժմ մեր ձեռքն է և պիտի ամրացուի։ Մեր շոգենաւք չյաջողեցան աղոր առջեւ։ Այս կարեւոր ճակատամարտէ յետոյ, թշնամին թողուց իւր դիրք, և քաշուեցաւ ի Սօնդայ։ Մեր կորուստ եղաւ երկու սպայ և 10 մարդ սպաննուած, և երկու սպայ և 47 մարդ վիրաւորուած։ Թշնամւոյն կորուստն է 300 սպաննուած և իբր 1,000 վիրաւոր»։

Ֆրանսացւոց այս յաջողութիւնը մասնական էր լոկ, որովհետեւ զօրավարին ղրկած երեք զօրախմբերէն երկուքն ետ մղուած էին։ Բայց քիչ վերջը Ֆրանսացիք դարմանեցին այս մասնական ձախողութիւն, որովհետեւ ծովակալ Քուրպէ օգոս. 25 Թուով հետեւեալը կը հեռագրէ Սայկոնէն.

«Ֆրանսական դրօշն այժմ կը ծածանի Հիւէ գետին բերանը գտնուող բերդին և մարտկոցներուն վրայ։ Մեր վիբէռ և Լէնքս շոգենաւք ներքին նաւահանգիստը մտած են։ Ռմբակոծումն ու յարձակումը կատարեցան ամսոյս 18ին, 19ին և 20ին։ Գետին հիւսիսակողմը զօրք հանելը թէ և անհընար էր ամսոյս 19ին, բայց հետեւեալ օրը տեղի ունեցաւ ալեաց և Անամացւոց սաստիկ ընդդիմութեան հակառակ։ Հարաւային եզերաց վրայ գտնուող բերդերն ու մարտկոցներն ալ 21ին գրաւեցան առանց պատերազմի։ Ռմբակոծումը կատարեցին մեր Պայառ, Ատալանդ, Շադդ-Ռընո, Տրոք, Վիբէռ և Լէնքս շոգենաւք։ Ընտիր ռմբակոծում, որ մեծ արդիւնքներ ունեցաւ։ Ցամաք ելած զօրախումբը կը բաղկանար ծովային, Թնդանօթաձիգ և տեղական զօրքերէ, ընդ ամենը 1,050 մարդ և 15 Թնդանօթ։ Հիւսիսային և հարաւային եզերաց գրաւման միջոցին, մեր նաւատորմէն քանի մը շոգենաւք ներքին նաւահանգիստը խաբխաբեցին, առանց երկնչելու հարաւային բերդերու կրակէն։ Աւելի քան 600 Անամեցիք սպաննեցան։ Մեր ռումբեր մեծ վնաս պատճառեցին։ Մեր կողմէ քանի մը վիրաւորներ կան։ Երեք գնտակներ Պայառի զրահը ծակեցին, և Վիբէռ ալ քանի մը գնտակներ ընդունեց։ Մեր կրած վնասն աննշան է։»

Սայկոնէն հեռագրուած է նաև օգոս. 25ին.

«Անամեցիք զինադադար մը խնդրեցին, որ շնորհուեցաւ։ Ֆրանսացիք երկու քաղաքային պաշտօնատարներ ղրկեցին Անամի Հիւէ մայրաքաղաքը, հաշտութեան վրայ բանակցելու համար։ Հիւէի մէջ մեծ երկիւղ և տագնապ կը տիրէ։»

Այսու հանդերձ, Ֆրանսացւոց ձեռնարկը բոլորովին վերջ գտած չկրնար համարուիլ, որովհետեւ Չինաստան կը պատրաստուի խնդիր յարուցանել։ Երէկ եկած հեռագրոյ մը նայելով, Չինաստան շրջաբերական մը պիտի ղրկէ տէրութեանց, բողոքելով Հիւէի դաշնագրին դէմ, զոր, կ'ըսէ Բէքինի կառավարութիւնը, Անամի Թագաւորն իրաւունք չունէր կնքելու։ Չինաստան կը պնդէ թէ Անամ անկախ երկիր մը չէ, այլ իւր գերիշխանութեան ներքեւ կը գտնուի, ուստի Անամի վեհապետն ալ չէր կրնար օտար տէրութեան մը հետ դաշնագիր մը ստորագրել, առանց Բէքինի կառավարութեան հաւանութիւնն առնելու։ Բայց եթէ Անամի Թագաւորը կրնայ մինակ պատերազմել, մինակ ալ կրնայ հաշ[illegible] զօրաց կարգին մէջ Չինացի զօրքեր ալ կային, բայց ոչ պաշտօնապէս, զի Չինաստան պատերազմ չէր հըրատարակած Ֆրանսայի դէմ։

Ֆրանսացիք, Անամի տիրելով, և ինչպէս կը գուշակուէր, երկրորդ Թունուզ մ'ընելով զայն, անմիջապէս սահմանակից կը լինին Չինաստանի։ Արդ, Չինացիք ամենեւին չեն ուզեր ծովային հզօր տէրութիւն մը սահմանակից ունենալ իրենց, ուստի հաւանական է որ լուրջ բողոքագրով մը չշատանան։

ՑՈՐԴԱՆԱՆՈՒ ՋՐԱՆՑԸ

Լ'Էսփրէ քանի անգամ է որ յօդուածներ կը գրէ պաշտպանելով այն Ջրանցի գաղափարը, զոր Անգլիացւոց [illegible] և Կարմիր ծովերն իրարու հետ միացնելով Ցորդանանու հովտին և Մեռեալ ծովուն միջոցաւ։ Ժուրնալ տը Քօնսթանթինօփլ կը հարուածէ զայդ գաղափար, ցոյց տալով թէ Օսմ. տէրութեան դիրքը պիտի տկարացնէ, Սուրիոյ գաւառներն ալ բանալով Անգլիացւոց երկրակալութեան առջեւ։ Այս երկու օտար թերթեր միանգամայն կը խօսին յանուն Օսմ. շահուց, բայց յայտնի է թէ առաջնոյն բուն նպատակէն են Անգլիական շահերն, և երկրորդինը՝ Ֆրանսական շահերը, որովհետեւ Ցորդանանու Ջրանցն հարուած մը կը լինի Սուէզի Ջրանցին և Պ. տը Լէսէպսի իրաւանց դէմ։

Թուրք լրագրոյն կ. Պոլսոյ Թղթակիցն այս մասին կը հեռագրէ օգոստ. 25 Թուով.

«Ցորդանանու Ջրանցին իրական չինութիւնն այնչափ հեռաւոր պատահականութիւն մ'է, որ մանրամասն քննութիւն չվերցներ առ այժմ։ Բայց հետաքրքրական է տեղեկանալ թէ այդպիսի ընդարձակ և յանդուգն ծրագրոյ մը ծանուցումն ինչպիսի ազդեցութիւն յառաջ բերաւ մայրաքաղաքիս մէջ։ Երբ իմացուեցաւ թէ Ինկլիզ ծովակալն, որ կ. Պոլիս կը գտնուի, մի այդպիսի ծրագիր ունէր Բ. Դրան առաջարկելու, սաստիկ յուզում մը ծագեցաւ, որովհետեւ կ'առարկուէր թէ Անգլիական կառավարութիւնը, կերպիւ իւիք կորզած լինելով Եգիպտոս, այժմ իսլամական սրբազան հողին մէկ ուրիշ մասը տէրութենէն բաժնել կ'աշխատէր, զայն եւս յատկացնելու համար Անգլիոյ առեւտրական անյագ շահուց։ Այս հեռատես քաղաքագէտք կը փաստաբանէին թէ ըստ որում նոյն պատճառներ պարտին յառաջ բերել նոյն արդիւնքներն, և ըստ որում Սուէզի Ջրանցին գոյութիւնն Եգիպտոսի կորստեան պատճառ եղած էր, ուրիշ Ջրանցի մը պեղումը նմանօրինակ կորուստ մը կրնար յառաջ բերել այն երկրի մասին, որոյ մէջէն անցնէր։ Ուստի, առ այժմ անհաւանական է որ այս ծրագիր, Թէև Սրբազանի դուքսին աջակցութիւնը կը վայելէ, ընդունելութիւն գտնէ Օսմ. բարձրագոյն ակմբոց մէջ։ Ինկլիզ ծովակալին խնդրած ունկնդրութիւնն ալ չէ շնորհուած դեռ։»

ԳԱՐԱՏԱՂԻ ԻՇԽԱՆԸ

Թուրք լրագրոյն կ. Պոլսոյ Թղթակիցը կը հեռագրէ օգոստոս 23 Թուով.

«Գարատաղի իշխանին այցելութիւնը քաղաքական մեծ դէպքի մը նշանակութիւնը կը ստանայ, նայելով այն արտասովոր պատիւներուն, որք անոր կը լինին։ Ռուսիոյ դեսպանատունը կ'աշխատի յառաջ բերել այնպիսի տպաւորութիւն մը թէ Բեդրբուրկի դահլիճը մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայէ այս դէպքի։ Այս երեկոյ դեսպանատան մէջ ի պատիւ Նիքիդա իշխանին տրուած պարահանդէսը դեռ նմանը չտեսնուած շքեղութիւն ունէր, և պաշտօնական ու անպաշտօն, բնիկ և օտար ամեն ազգէ քանի մը հարիւր մարդոց հրաւէրներ ղրկուած էին։ Մի կողմէ Աւստրոյ-Գերմանական աշխարհավարութեան և միւս կողմէ Ռուսական աշխարհավարութեան Պալքանեան Թերակղզւոյն մէջ հետեւած հակառակ ուղղութիւնները մեծ ուշադրութիւն կը գրաւեն աստ, ինչպէս նաեւ Ա[illegible] սահմանագլխոց վրայ զինուորական պատրաստութեանց մասին Եւրոպական լրագրաց հրատարակած լուրերը։»

ՊԻՍՄԱՐՔ ԻՇԽԱՆ

ԵՒ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

Օրլէանեան կուսակցութեան մէկ նշանաւոր անդամն, որ Բարիզի կոմսին կատարեալ վստահութիւնը կը վայելէ եղեր, հետեւեալ կարեւոր յայտնութիւններն ըրեր է Վիէննայի Նոյէ Ֆրայէ Բրէսէ լրագրին Բարիզեան Թղթակցին.

«Այն ճշմարիտ պատճառ, որ Շամպօռի կոմսին Ֆրանսայի Թագաւոր լինելուն արգելք եղաւ, դեռ ծանուցուած չէ. [illegible] չկայ զայն ծածկելու. —

«Պիսմարք իշխանը, Նաբոլէոն Գ.ի անկումէն յետոյ, լսած էր թէ միապետական կուսակցութիւնը Ֆրանսայի Ազգային Ժողովոյն մէջ ո՛չ թէ երեք, այլ ութ ձայնից մեծամասնութիւն ստացած էր։ Պորտոյէն օգուտ քաղելով, վստահելի անձ մը ղրկեց Շամպօռի կոմսին քով, հրաւիրելու համար զայն որ հաւանի սա պայմանաց. 1. 1859էն ի վեր հաստատուած ամեն ինչ պէտք է ճանչէ. 2. Պէտք է ճանչէ Վէրսայլի հաշտութեան դաշնագիրն, որով վերջ կը տրուէր Ֆրանքօ-Գերմանական պատերազմին. 3. Պէտք է հաւանի Ֆրանսայի և Գերմանիոյ դաշնակցութեան ամուր և տեւական հիման մը վրայ։

«Շամպօռի կոմսը պատասխանեց թէ ինք չէր մասնակցած յառաջ բերելու 1859էն ի վեր հաստատուած իրաց վիճակն, ուստի և չէր կրնար ճանչել զայն։ Ցարեց թէ Ֆրանքօ-Գերմանական դաշնագիրը քննութեան մ'ենթարկելու պարտաւոր էր, և որովհետեւ երկրին վիճակը կրնար պահանջել որ փոփոխում մը լինէր, իրեն անհընար էր կանխաւ խօսք տալ Ֆրանսայի Նպաստաւոր քաղաքական ուրիշ գործողութիւն մը չընելու մասին։ Գալով Ֆրանսայի և Գերմանիոյ դաշնակցութեան, Շամպօռի կոմսն յայտարարեց թէ ինք արդարեւ կը խորհէր թէ այդ բան օգտակար կը լինէր երկու երկիրներուն ալ, և եթէ ինք կնքէր զայս դաշնակցութիւն, պարկեշտօրէն պիտի կատարէր իւր պարտականութիւններ, բայց գուցէ հարկ լինէր պայմաններ դնել, որոց նկատմամբ ինք կարծիք չէր կրնար յայտնել բայց եթէ յետ իւր գահակալութեան։

«Պիսմարք իշխանը գոհացուցիչ չգտաւ զայս պատասխան, և իւր Ներկայացուցչին պաշտօն յանձնեց սա խմաստով վերջնագիր մը ներկայելու. «Եթէ Շամպօռի կոմսը կ'ընդունի մեր պայմաններ, կրնայ վստահիլ թէ զինք Թագաւոր պիտի ճանչնենք. հակառակ պարագային մէջ, Գերմանիա անմիջապէս պիտի գրաւէ Ֆրանսայի սահմանագլուխը։

«Այս վերջնագիր մեծ վիշտ և յուզում պատճառեց Շամպօռի կոմսին ընտանեաց և բարեկամաց։ Կոմսն անմիջապէս գրեց անոնց որք կ'ուզէին Ֆրանսայի Թագաւորական գահը բազմեցնել զինք, թէ եռագոյն դրօշը չճանչէր, և սպիտակ դրօշի ընդունելութեան պայմանին վրայ կը պնդէ։ Այս ուրիշ բան չէր բայց եթէ պատրուակ մը՝ (որ անհասկնալի կը մնար առանց այս բացատրութեանց,) իւր մերժումն արդարացնելու համար, առանց բուն պատճառն յայտնել պարտաւորուելու։ Ցայնժամ անհնար եղաւ համաձայնութիւն գոյացնել Արքայականաց միջեւ, որով Շամպօռի կոմսն ալ յաքսոր մնաց մինչեւ»։

Շամպօռի կոմսին հանրածանօթ յետադիմական սկզբունքներն արդարացնելու համար յերիւրուած այս պատմութիւն եթէ ճշմարիտ ալ չլինի, լաւ մտածուած լինել կը թուի։

ԽՐՈՒԱԴՍՏԱՆ

Խրուադստանու խռովութեանց նկատմամբ հունգարական Բէսթէր Լլօյդ լրագիրը սա տեղեկութիւնը կը հրատարակէ իւր Ակրամի Թղթակցէն առնլով.

Ցարակայս չկայ թէ օգոստոս 14/26ին ի Զակորի տեղի ունեցած խռովութիւնք քաղաքական հանգամանք ունէին։ Գիւղացիք վար առած են հունգարական զինանշանն, որովհետեւ չէին ուզեր ճանչել հունգարական Թագը։ Բաղաքապետութեան նախագահը, քարտուղարն և ոստիկան մը ծանրապէս վիրաւորուած են։ Զօրս գիւղացիք սպաննուած են։ Ապստամբեալ գիւղացիք իրենց գերի բռնած մէկ կառավարական պաշտօնատարը չեն ուզած արձակել մինչեւ որ խոստմնագիր մը չստորագրէ։ Հեծելազօրք, հետեւակազօրք և ոստիկանք ղրկուած են խռովութեանց վայրերն, ուր զինուորական օրէնք հրատարակուած է։

[illegible] գոստ. 15/27 Թուով.

Խրուադստանու կառավարիչ Բէյաձեւիճ կոմսին հրաժարումը խիստ գէշ տպաւորութիւն մը յառաջ բերած է Խրուադստանու մէջ։ Կառավարիչն իւր հրաժարման պատճառ ցոյց կուտայ Նախարարաց խորհրդոյ վերջին նստին մէջ տրուած որոշմանց գործադրման անհնարութիւնն։ Իրաց վիճակը ծանրացած է ուրեմն, բայց կառավարութիւնը մտադիր է գործադրել նախարարական որոշումներն, և արդէն Քաբրիչաստի մէջ հունգարական զինանշանք վերահաստատեցան։ Այդ մի և նոյն զինանշանաց պատճառաւ նոր խռովութիւնք ծագեցան երէկ ի Մարիա-Պիսդրիքա, Ակրամէն չորս փարսախ հեռի։ Կառավարական քարտուղար մը սպաննուած է, և քանի մը գիւղացիներ վիրաւորուած են։

Իսկ Թուրք կը ծանուցանէ իւր օգոստ. 27 Թուով.

Խրուադստանու մէջ հունգարական լեզուի գործածման նկատմամբ ծագած վէճը կարգադրուած է Աւստրիոյ կայսերական կառավարութեան կողմէ՝ նախկին սովորութիւնն անփոփոխ պահելու հիման վրայ. ուստի, Նահանգին կառավարիչ կոմս Բէյաձեւիճ հրաժարական առած է։

ՃԱՎԱՅԻ ՄԵԾ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԸ

Պաղաւիայէն եկած հեռագրաց նայելով, մանաւանդ Սոնտի նեղուցըն, այն կարեւոր անցք որ Ճավա կղզին կը բաժնէ Սումադրա կղզիէն, վեր ի վայր շրջած է ամսոյս 15/27ին տեղի ունեցած հրաբխային բորբոքմամբ։ Նեղուցն այժմ աննաւարկելի կը նկատուի. շատ մը կղզիներ անհետ եղած են, կղզեակներ երեւան ելած են ալիքներու տակէն, և Ճավայի կողմը ծովեզրին կերպարանը բոլորովին այլափոխուած է։ Աւժէր կամ Օժէր քաղաքն, որ Նեղուցին մէջ տեղը կղզւոյ մը վրայ կը գտնուի, կործանած է. Թելոք-Պէդօնկ և Ճէրինկէն քաղաքները, Սումադրայի եզերաց վրայ, ոչ այլ ինչ են այժմ բայց եթէ աւերակներու չեղջակոյտ մը։ Երեւան ելած նոր կրդզեակներու թիւն առ նուազն 60 կը հաշուի։ Քրաքադօա կղզին և Համանուն հրաբուխն անհետ եղած են։ Ծովը սաստիկ յուզուած էր այս աղէտալի դէպքի պատահած պահուն. ալիքները 20-30 մէդրի անլուր բարձրութեան հասած, և Մէրաքի բոլոր ծովեզրն ողողած են։

Այս տեղեր Հոլանտացւոց իշխանութեան ներքեւ են, ինչպէս նաև Ճավա կղզին, ուր նոր և առաւել սարսափելի երկրաշարժի մը պատճառաւ 30,000 հոգիներու կորստեան նկատմամբ անցեալ օր եկած հեռագիրն հաստատութիւն գտնել կը թուի այդ մեծ աղէտի նախադուշակ նշաններով, զորս կը գտնենք եւրոպական վերջին լրագրաց երէկ մեզ բերած տեղեկութեանց մէջ։ Սոնտի Նեղուցն, որ Չինական ծովը կը միացնէ Հնդկական ովկիանոսին, հարիւր մղոն երկայնութիւն ունի և՝ իւր ամենանեղ տեղն իսկ՝ 20 մղոն լայնութիւն։ Նաւերուն հետեւած ուղղութիւնը Ճավայի ծովեզրին մօտ է, այսինքն ճիշդ այն կողմ, որ ամենէն աւելի վնասուած է վերջին հրաբխային ցնցումներէ, և այժմ անգործածելի դարձած։ Ճավայի հրաբուխներէն ոմանք 3-4,000 մըղոն մէդրոյ բարձրութիւն ունին։ Քանի մը բորբոքմունք անհուն աղէտներ պատճառած են, մանաւանդ 1772ի բորբոքումն, որոյ պատճառաւ 40 գիւղեր և 3,000 մարդիկ կորան. Նաեւ անցեալ տարւոյ բորբոքումն, որ հալումն կոնկ քաղաքը կործանեց իւր շրջակայներով մինչեւ 20 մղոն տեղ։

Այս ամեն տեղեկութեանց նայելով, այս անգամ Ճավա կղզին տեղի ունեցած աղէտը նոյն բանն եղած է արեւելեան մեծ Ովկիանոսին մէջ ինչ որ Իսքիա կղզւոյն աղէտն եղած էր Միջերկրական ծովուն մէջ։ Պէտք է յարենք թէ Ճավա կղզին և Իսքիա կղզին իրարու շատ կը նմանէին իրենց հրաբխային բընութեամբ, և կլիմային քաղցրութեամբ։

ՆՈՒՆՐԱՇԱՐԺ

Իսքիայի երկրաշարժը որոյ վնասներուն վրայ ցաւալի տեղեկութիւններ տրուեցան, չէ աւելի սոսկալի քան ուրիշ երկրաշարժներ որ եղած են ստէպ Հարաւային Իտալիա։ Երկրաշարժներու ցուցակին մէջ, զոր ունի Անգլիոյ գիտնոց ընկերութիւնը, երկրաշարժներու թիւր, 1606 էն Նախ քան զՔր. մինչեւ 1842 յետ Քրի., կը հասնի մինչեւ 7,000, այսինքն, միջին հաշուով, տարին իբր երկու երկրաշարժ։ Եւ Հարաւային Իտալիոյ և Սիկիլիոյ մէջ ի վաղուց հետէ անցած չէ երկայն միջոց մը առանց սաստիկ երկրաշարժի։ Այս երկիրն, 1773 էն մինչեւ 1776, գրեթէ միշտ աւերած է սասանութենէ։ 1773ին սասանեցաւ այն երկիրը 947 անգամ. 501 անգամ սասանմունք շատ ծանր էին։ Գալապրիոյ երկրաշարժն 1793ին եղաւ մահացու իբր 100,000 մարդոց, և զգալի եղաւ գրեթէ բոլոր Եւրոպայի մէջ։ Նափոլիի ճեմարանէն կարգեալ մարդիկ ըրին ճշդիւ այս սասանութեան նկարագիրը, որմէ կը տեսնուի թէ ցնցումն սկսաւ Գալապրիոյ կեդրոնին մօտ տեղէ մը, անցաւ ծովն տակէն առանց յուզելու ծովը, բայց հասնելով յայնկոյս Սիկիլիոյ եզերքը՝ կործանեց Մեսսինա քաղաքը։ Իտալիոյ մեծամեծ երկրաշարժներուն մէջ առաջին անգամ յիշուածն է 63 ինը, որ կործանեց Հէրքուլանումն և Բոմբէի քաղաքները։ Այս Թուականէն տասն և վեց տարի ետքն էր որ յիշեալ քաղաքները Վեզուվի բորբոքման ատեն ծածկուեցան լաւայիւ և մոխրով։ 1857ին երկրաշարժը որ եղաւ Նափոլիի այլեւայլ կողմերը՝ կը համարուի այս դարուս երկրաշարժներուն իբրեւ գլխաւորը, ոչ այնչափ վնասուն համար զոր գործեց, որչափ տարածութեանը համար։ Նափոլի չվնասուեցաւ շատ։ Աւերմունք եղան մանաւանդ գաւառներուն մէջ։ 1861 ի Նոյեմբերին մեծ երկրաշարժ եղաւ Զուիցերա, և տեսնուեցաւ որ նոյն ժամանակ Բարիզի մէջ Բասսիի Արդեսեան ջրհորներու մէջ սիկը կամ մուրը յանկարծ աւելցաւ 956 էն մինչեւ 2,268 ցորեն առ իւրաքանչիւր խորանարդ մեդր, և յետ այնորիկ տակաւ նուազեցաւ։ Կ'ըսուի թէ Բասսիի ջրհորք կը պղտորին գրեթէ ամեն երկրաշարժի ատեն որ կ'ըլլայ արեւմտեան Եւրոպա։

Բայց արդի սասանութեանց ահաւորագոյնն էր այն որ պատահեցաւ Լիսպոնա 1755 ին։ Քաղաքին մեծագոյն մասը եղաւ հիմնայատակ յանկարծական շարժմամբ։ Նոյն ժամանակ ընկրկեցաւ ծովը, և ապա դառնալով ուժգնութեամբ ողողեց աւերակները։ Վեց րոպէի մէջ իբր 60,000 մարդիկ մեռան։ Հումպոլդ կը համարի Եւրոպայի քառապատկին չափ երկրագունտին մասը որ ցնցեցաւ այս երկրաշարժէն, թէպէտ ըստ այլոց հաշուոց, սասանեալ երկիրը Գաղիոյ վեցպատիկն էր միայն։ Ցնցումը զգալի եղաւ Ալպեան լերանց մէջ, Սուետիա և Նորվեգիա, և հասաւ մինչեւ Ամերիկա։ Լիսպոնայի երկրաշարժը պատահեցաւ Նոյեմբերի 1ին, և կ'ըսուի թէ այս երկրաշարժէն ետքը հետզհետէ ցնցումներ տարածուեցան Եւրոպայի այլեւայլ մասերը, Իսլանտայէ մինչեւ Միջերկրականը։ Նոյն ամսուն 18ին ցնցումներ եղան նաեւ Ամերիկայի միջին և արեւմտեան Նահանգաց մէջ։ Այս ցնցումն առաջին անգամ զգացուեցաւ Մասաչուսէց Նահանգին մէջ, ուր սկսաւ որոտման նման սոսկալի ձայնով մը։ Ցետոյ առաջին սաստիկ ցնցումը եկաւ, [illegible] մը, այնպէս մեծ որ դաշտերու վըրայ գտնուող մարդիկ կը վազէին բռնել բան մը գետին չիյնալու համար։ Ցետ երկու կամ երեք ցնցման եկաւ սաստկագոյնը որ տըւաւ ուրագ և հորիզոնական սարսուռ, յանկարծ շարժելով և գալարելով։ Այս տեւեց երկու րոպէ, և յետ կրկնուելոյ Թեթեւապէս, դադրեցաւ իսպառ։ Պօսդընի մէջ շարժը կործանեց բաւական շէնք։

Հումպոլդ ջանաց ցուցնել թէ մարդիկ կը սոսկան երկրաշարժէ ոչ միայն վասն զի ընդհանրապէս շատ մարդոց կորստեան պատճառ է այն արկածը, այլ և վասն զի կը տեսնեն թէ ինչ որ հաստատուն կը կարծէին՝ անհաստատ է առաւել քան զամենայն։ [illegible] կուլ է թէ ցամաքին յաւ[illegible] անշարժութիւն, [illegible] ջրոյն է միշտ շարժիլ։ Բայց յանկարծ անծանօթ զօրութիւն մը կ'ելլէ։ Ցամաքին անշարժութիւնը կը ցուցնէ մեզ իբր պատրանք, և կը գտնենք զմեզ պաշարեալ դըրդիչ և քանդիչ զօրութիւններէ։ Դոյզն ագմուկ, Թեթեւ սօսաւիւն օդոյ կը չփոթէ զմեզ, և մեր երկիւղը մանաւանդ գետնէն է յորոյ վերայ կը քալենք։ Անասունք անգամ, մանաւանդ խոզք և շունք, կուտան անձկութեան նշաններ սասանութեանց ատեն։ Կոկորդիլոսք գետոց ընդհանրապէս համր և անմռունչ մեր մողէսներուն պէս, գետոյն եւ բերեալ յատակէն խոյս տալով կը վազեն ոռնալով դէպ անտառը։

Երկրաշարժի ծագման և պատճառներուն վրայ այլեւայլ կարծիք կան։ Նախնիք կ'ընծայէին զայն ստորերկեայ վառելի նիւթոց յանկարծական պայթման։ Զարդիս կը կարծուի թէ այս բորբոքեալ նիւթն է ծծումբ։ Ոմանք կը կարծեն սակայն թէ շարժն է ելեկտրական ցնցումն։ Ըստ Պիւֆօնի երկրիս խորը կան ահագին այրք կամ անձաւք, որոց ձեղուններուն ժամանակ ժամանակ փլչելով լինայէն յառաջ կուգան ահագին ցնցմունք և բոմբիւնք։ Վերջին երկրաշարժերու հետ տեսնուած են նաեւ երկրի մագնիսականութեան երեւոյթք, և կարծուած է թէ երկրագունտին պաղումը և անոր կեղեւին ճնշումն են պատճառ սասանութեանց։ Արդարեւ բստ նոր տեսութեան, այս է ճշմարիտ բնական պատճառ երկրաշարժի, և այս նոր տեսութենէն կ'ելնէ նաեւ սա ուրախալի հետեւութիւնը թէ սասանութեանց բուն պաշտօնն ընդհանուր երկրիս համար ոչ թէ աւերիչ այլ պահպանիչ է, թէպէտ մասնաւոր կամ տեղական աւերմունքներ կ'ըլլան երկրաշարժէ։ Եթէ տեղական սասանութիւններ չըլլային ժամանակ ժամանակ, կրնար բոլոր երկրիս երեսը յանկարծ միանգամայն վեր ի վայր տապալիլ։ Երկրաշարժի վրայ գիտողութիւնք զոր ըրաւ Մալէդ անուն գիտուն մը քննելով 1857ի Նափոլիի երկրաշարժը, Թելադրեցին նմա երկրա-

կարգի ամփոփուած չինուածներ կանգ-նել, և կանոնեցեալ իսկ առանձնոր-դութեան նորա արմարի չինուածք մը և այլ տեղեր ձարոն ծովերը, ուր մնդունդը. մնոնիա չինուած փարւոց երկրագործի գիծացող չին-ուածոց թերևս յաւաղեան է։

(Արեւելք)

ԽՈԼԵՐԱ

Կոստանդնուպոլսոյ Տեսչութեան կողմէ այս երկու տարի մէջ [illegible] գրուած է մեզ ի հրատարակութիւն.

[illegible]

Քաղաքային ընդհանուր խորհուրդը այս միջոցիս Եգիպտոսի մէջ տիրող քոլերային պատճառաւ, մայրաքաղաքիս և ընդհանրապէս տէրութեան սպառնացող վտանգն ի նկատ առնելով և իր կանոնագրով իր վրայ դրուած պարտքին զգացմամբ՝ [illegible]

[illegible] նաց դէմ երկիրը պաշտպանելու կարող կը լինին։ Ցետոյ, եթէ կարելի չլինի անոր ներմուծումն արգելուլ. գէթ պէտք է անոր աւերմունքը թե-թեւցնելու և չիջումը փութացնելու ջանալ։

Առաջին դասակարգն, որ նա-խահոգ միջոցները կը պարունակէ, հետեւեալն է։

Նախ և ամէն բանէ առաջ, պէտք է անմիջապէս և խստագոյն ճշդու-թեամբ ի գործ դնել քարանթինա-յի միջոցներն՝ ախտին սերմը կրող անձանց կամ. գոյից միջոցաւ հիւան-դութեան ներածման արգելք լինելու համար։

Այսպէս, քարանթինայի տնօրէ-նութեանց պէտք է ենթարկել ո՛չ միայն այն երկրէն եկողներն, ուր տարափոխիկ հիւանդութիւնը կը ճարակի, այլ և նոր վարակեալ կամ կասկածելի տեղերէ եկողները։

Ժանտաբեր հիւանդութեանց և մասնաւորապէս քոլերային դէմ քա-րանթինայի և պաշտպանողական տնօրէնութեանց պէտքին կամ ազ-դութեան վրայ ընդ երկար խօ-սելն աւելորդ կը համարինք, զի սա ընդհանրապէս ապացուցուած և ընդունուած իրողութիւն մ՚է և բնաւ ապացոյցի պէտք չկայ։ Այն երկիրներու բազմաթիւ օրինակնե-

րըն, որը յամառութեամբ և խըստագոյն ճշդութեամբ ի գործ դըրուած քարանթինայի առանձնացման և առողջապահական տնօրէնու-թեանց [illegible]

[illegible]

պէտք ամեն ժամանակ հարկաւոր են, բայց տարափոխիկ հիւան-դութեան մը ծագման միջոցին մե-ծագոյն ստիպողականութիւն մ՚ու-նին։ Այս տնօրէնութիւնք բազմա-թիւ են, բայց աստ գլխաւորներն, ամենէն ստիպողականները միայն ցոյց պիտի տանք մի առ մի նշա-նակելով զանոնք։

Փողոցք. — Պէտք է հսկել որ բո-լոր փողոցներն, առանց բացառու-թեան, կատարեալ մաքուր վիճակի մէջ գտնուին և անասնոց դիակներ և բուսական աղտեղութիւններ չը պարունակեն։ Ուստի պէտք է ան-հետացնել և հնար եղածին չափ շուտով քաղաքէն հեռացնել այն ա-մեն տեսակ աղտեղութեանց կոյ-տերն, որովք մեր փողոցները սո-վորաբար ծածկուած են և որոց կը հանդիպի մարդ իւր մէն մի քայլին ամեն փողոցներու մէջ, մինչեւ իսկ գլխաւոր պողոտաներու մէջ և հա-սարակաց հրապարակներուն վրայ, և առաւելագոյն պատճառաւ, մե-կուսի թաղերու և փոքրիկ նեղ [illegible] Պէտք է խստիւ արգելուլ [illegible]. Միացորդք փողոցները չթափուին, որովհետեւ լուծուելով և գարշահոտութիւններ բուրելով միշտ վնասակար կը լինին հանրային առողջութեան և մանաւանդ տա-րափոխիկ հիւանդութիւն մը ծա-գած ժամանակ յոյժ վտանգաւոր են։ Ուստի յատուկ պաշտօնատար-ներու ձեռամբ այս մասին պէտք է ամենախիստ հսկողութիւն մ՚ի գործ դնել և խստութեամբ և ան-միջապէս պատժել կանոնազանցու-թիւնները։

Պէտք է մասնաւորապէս հսկել որ ծովը նետուած անասնոց դիակ-ներն և ուրիշ աղտեղութիւնք բը-

[illegible] ռանց բացառութեան։

2. Կոյանոցք և ճեմիշք. — Կոյանոց-ներու և ճեմիշներու խնդիրն հան-րային առողջապահութեան և քա-ղաքաց մաքրութեան կարեւորագոյն խնդիրներէն մին է։ Կոյանոցներու, ճեմիշներու լաւագոյն վիճակները տեղւոյ մ՚և մարդկային բնակու-թեանց առողջութեան գլխաւոր պայմաններէն մին են։

Պէտք ունի՞նք աստ յիշելու թէ մեր մէջ ո՛չ միայն կոյանոցներն ու ճեմիշները շինութեան և մաքրու-թեան կողմէ ամենէն տարրական և հարկաւոր պայմանները չեն ըն-ծայեր, այլ և մայրաքաղաքիս մէ-կէ աւելի կէտին մէջ և Թուրքիոյ միւս քաղաքաց մեծ մասին մէջ կո-յանոցները բաց կը գտնուին և նոյն իսկ փողոցը կը կազմեն։ Պէտք ու-նի՞նք յիշելու Գասըմ-փաշայի և Պալատու առակի կարգ անցած կո-յանոցները, Խասգիւղի Արապաճը-լար փողոցն և ուրիշ շատ մը փո-ղոցներ։ Իրաց այս վիճակն, որոյ վրայ Բժշկական Խորհուրդն արդէն երկար ժամանակէ ի վեր բարձրա-ձայնած է, յոյժ վնասակար է հասարակաց առողջութեան և մեծ վտանգ մը կը լինի տարափոխիկ հիւանդութեան ժամանակ, որոյ ծաւալման կը նպաստեն գլխաւորա-բար կոյանոցաց կղկղանքները։

Կայսերական կառավարութիւնը կատարելապէս հասկցած է զայս, և Գասըմ-փաշայի կոյանոցը ծածկե-լու համար նոյն իսկ վեհ. Սուլթա-նին կողմէ տրուած հրամաններն անժխտելի կերպիւ կ՚ապացուցանեն թէ վեհապետն ու իւր կառավա-րութիւնն որոշած են դարման տա-նել այս չարեաց։ Արդ, այս կէտին վրայ չենք պնդեր. միայն պիտի հա-

մարձակինք յիշեցնել կայսերական կառավարութեան թէ Գասըմ-փա-շայի կոյանոցն հակ առողջաբանական պայմաններ ընծայող գլխաւոր կո-յանոցը լինելով հանդերձ, առան-ձին չէ։ Միւս կողմէ բարձրագոյն իշխանութեան ուշադրութիւնը պի-տի հրաւիրենք կոյանոցներու մաք-րութեան խնդրոյն վրայ։ Եթէ մաք-րելու պէտք ունեցող կոյանոցնե-ներ կան, հնար եղածին չափ շու-տով պէտք է մաքրել զանոնք տա-րափոխիկ հիւանդութեան մը նշան-ներուն երեւան ելնելէն առաջ և եր-բեք պէտք չէ զանց առնուլ գար-շահոտութիւնը ջնջող մաքրողական դեղերու կիրառութիւնը. վասն զի եթէ երբեք քոլերան մայրաքաղաքս մտնէ, մաքրելու համար կոյանոց բանալը մեծ անխոհեմութիւն կը լինի և կրնայ հիւանդութեան ծա-ւալման նպաստել։ Նոյնպէս ձեռըն-հաս իշխանութեանց ուշադրութիւ-նը կը հրաւիրենք ճեմիշներու և հա-սարակաց միզանոցներու չափազանց վնասակար վիճակին վրայ։ Ստիպո-ղական պէտք մ՚է այս տեղերը մաք-րել և առողջապահական պայման-ներու մէջ պահել. վերջապէս թէ՛ մասնաւոր և թէ՛ հասարակաց ճե-միշներու մաքրութեանց համար յանձնարարելի միջոցներուն մէջ կը նշանակենք հետեւեալ դեղերը — Սէ-ւլֆա-ը տը ֆէր, -ի-ւլֆա-ը տը ժի-նք, ժըլը-ը տը զը, զը (կիր), ասիտ ֆէնիք, ժ-ււ-ը է ը-ւր տը ըը-[illegible]-ն, ասիտ ֆի-ն-ֆէ-ւըէ, և այլն։

(Մնացեալը յետոյ)

ՆԿԱՐԱԳՐԱԿԱՆ

—=—

ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

—

Ը.

Բաղիշէն մեկնիմք գնալու ի Սղերդ, որ կը գտնուի առաջնոյն արեւմտակող-մը։ Գրեթէ 2 ժամէն կը հասնիմք Խնդրակատար Աստուածածնայ դէմն, որ ձորակի մը մէջ կառուցեալ է տե-սարանով եւ գեղեցիկ շէնքով, զոր մօ-տէն չտեսնելոյ դժբաղդութիւն ունե-ցայ. սորա հանդէպ կայ Ամպ կոչուած փոքրիկ հայ գիւղ մի, որոյ անուան առթիւ աւանդութեամբ կը պատմեն թէ «Թադէոս առաքեալ Ամպ [illegible] [illegible] ուածածնայ վանքն, ուր ինքնին մեծ փափաք մի կ'զգայ ըսելով 'Երանի թէ երկրիս մէջ 1001 եկեղեցիներ շինելէս յետոյ, նորէն մեռնէի. սոյն խօսքին վրայ իբրեւ թէ գիւղիս վրայի ամպէն ձայն մ'եկած ըլլայ լսելի Առաքելոյն թէ «խնդիրքդ կատարեցաւ»։ Ահա այս պատճառաւ գիւղին անունն «ամպ» եւ վանուցն՝ «խնդրակատար» կոչուե-ցան։ Ասկէ յառաջ երթալով կը գըտ-նուին աստ եւ անդ հանքային առատ եւ պատուական ջրեր, յորոց ոմանք պաղ բաղանիքի տեղւոյ կը ծառայեն ամառ ատեն քրտնած եւ հոգնած ճա-նապարհորդաց համար, եւ ոմանք եւս Բաղէշցի արհեստաւորաց կարմրցնելիք կաւները կը ճերմկցնեն։

Սոյն ուղղութեամբ մեր դէմն կ'ելլէ բաւական մեծութեամբ մի լեռնակ, որ կոչուածի «ծակքար», եւ է բնութեան ուշադրելի եւ հետաքրքիր գործերէն մին, որոյ հրաշագործ ձեռաց տակ հանքային զարաւոր ջրոյ ընթացից քարացմամբն մեծցած եւ լեռնացած է խաւ խաւ իրարու վերայ շարուելով, որ ուղեւորաց աչքին միապաղաղ քար կ'երեւի, եւ ո՛վ գիտէ քանի՛ հա-զար դարերէ չինուած։ Սոյն քա-րի ձախակողմն գետ է եւ աջակողմն դժուարին լեռ, որմէ ճանապարհորդել հարկ պիտի լինէր, ինչպէս հին ատեննո քարիս ծակուելէն առաջ. սակայն այս-օր քարն ահագին յայնութեամբ ծակ-ուած է իբրեւ մեծ պալատի մը կառաց դուռ, որմէ բեռներով եւ գոյքերով կ'անցնին յարեւմտահարաւ երթացող ճանապարհորդք ամենայն դիւրութեամբ։ Ուղեւորքն սոյն հանգստութիւնն պար-տական են «անյիշատակ մարդոյ մը»։

Ծակքարի դռնէն անցնելով շարու-նակեմք մեր ուղին, հետ զհետէ կը մտնեմք երկայն, ընդարձակ եւ խո-տաւէտ լեռնահովիտք, որք երթալով կ'անտառատանան։ Սոյն ճանապարհին վերայ մերձակայ գիւղեր չգտնուելով՝ ճանապարհորդք կըպարտաւորուին բաց-օթեայ տեղեր իջեւանիլ գիշերին, թէ-պէտ կայ «Տուխան» կոչուած մի աւե-րակ իջեւանատեղի մեծ եւ անյիշա-տակ հնաչէն, սակայն աստ ոչ ոք կը համարձակի իջեւանիլ, մանաւանդ երբ կարաւանն բազմամարդ չէ, վասն զի հին ժամանակաց ապահովութեան տե-ղիքն այժմ գիշերային գազանաց որջ դարձած են. ո՛վ կ'ուզէ չծերացած իւր կեանքն զոհ տալ գայլերու եւ արջե-րու, զորս ականատես իսկ եղանք, որք հրացանի ձայնէն մռնչելով փա-խուստ տուին յանտառս։

Տուխանէն մեկնելով շարունակաբար կը մտնեմք առաւել եւս անտառներով, վայրի պտղատու ծառերով եւ որթերով լի խորունկ եւ ահագին լեռնահովտաց մէջ. այս տեղերը կը գտնուին ընդար-ձակ քարայրներ եւ լերանց մանաւոր ծերպեր։ Տեղւոյս բնութիւնն արդէն իւր նախնական դիրքովն ահ եւ սար-սափ կ'ազդէ անցորդաց վերայ, որք երբ կը տեսնեն նաեւ լերանց մեծամեծ ծակեր, կենդանեաց եւ մարդոց առ հասարակ դժուարաքայլելի քարոտ ու-ղիներ, առաւել եւս երկիւղի տագնա-պէն կը բռնուին, թէպէտ եւ ճանա-պարհն ըստ ինքեան անապահով չլինի. տակաւին գրեթէ մի եւ նոյն ուղղու-թեան վերայ շարունակելով կը հաս-նիմք մեծ անտառի մը բերանը, որոյ վերայ մի կամուրջ կայ կառուցեալ, տակը բաւական խորունկ փոքրիկ մի ձակ, որմէ կ'որսան երբեմն «քայխա պալըղը» կոչուած ձուկն, որ քիչ փշոտ է եւ շատ համով։ Ասկէ գնալով դէ-մերնիս կ'ելլէ լայնածաւալ ահագին բը-լուր մի, որոյ պատեհի նկատմամբ կ'ա-ւանդեն թէ «Սուլթան Մուրատ առա-ջին, Տաճկաց՝ զՊաղտատն առած մի-ջոցին, աստ հանգիստ մի առնելով սուրճ խմած է.» այս առթիւ նոյն բլուրն ցարդ կ'անուանի «Սուլթան Մուրատի դար», որմէ յառաջ գնալով մեր ճանապարհին վերայ, մերձակայ գիւղ մի կայ Մերկէմեր կոչուած, ուր կը բնակին մի քանի տուն քուր-դեր, որոց գործն ուղեւորաց հետ է վերաբերութեամբ իւրեանց ապրուս-տին ունին մի եւ նոյն ատեն գեղեցիկ եւ զուարճալի ծառաստաններ եւ ար-տօրայք։ Այս տեղերն եւս ուղեւորն պարտի զգոյշ եւ աչք բաց քնանալ գիշերին։

Սոյն տեղէն ելնելով մեկնիմք աչա-լըջութեամբ շարունակելոյ զմեր ուղին, որոյ վերայ յաճախակի գտնուած լըպըզ-տուն (սահուն) քարանց ոտքերնիս զարնել, իյնալ ու կանգնիլ պարտաւո-րիչ հարկ մի է բնութենէն տրուած. աստ պէտք է դարձեալ չնշտելով նըրկ-նել թէ աշխարհաչէն ձեռքեր կը պակ-սին յարդարելոյ սոյն անօրինակ քարոտ ճանապարհներն, յորոց վերայ մեծ եր-թեւեկութիւնք կը լինին կարաւանաց եւ մասնաւոր անհատից։

Այսպէս շարունակեցինք մեր տա-ժանելի ուղեւորութեան ընթացք, զոր մասամբ մ'աւարտեցինք հասնելով ի Սղերդ, որ Բաղիշէն 14-15 ժամ հե-ռու է։

* * *

Սղերդ, ըստ ամենայն հաւանակա-նութեան, Խեբէզ անուան աղաւաղ-եալն պէտք է լինի, որ երբեմն Աղձ-նեաց նահանգի գաւառներէն մին էր Մեծ Հայոց հարաւակողմը Տիգրիսի յա-րեւելահիւսիս։ Երկիրն մեծագոյն մա-սամբ բարեբեր լեռներէ շրջապատեալ է եւ գլխաւոր բերքերն են առատօրէն խաղող իւր տեսակներով, յորս կը գտնուին այնպիսի քաղցր տեսակ, որ չաքարի պատուոյն կրնայ դպչիլ. փը-շատ, թութ, պուլթուն, որ տեսակ մը վայրի պտուղ է լուբիայէն փոքր ոսպ-նաձեւ, զորս կ'եփեն աղի ջրով եւ կ'ուտեն կոտրելով զկեղեւն։

Սոյն լեռներու ծաղկանց թագուհին նունուֆարն է, զոր բնակիչներէն ո-մանք «հարընամատ» կը կոչեն. նոյն-պէս մեղր, մոմ եւ ոչխարաց բերք շատ առատ են։ Երկիրն զուրկ չէ սո-վորական ընտանի կենդանիներէ։

Կը պատմուի շատերէ թէ գէշ խայ-թիչ կարիճներ կը գտնուին այս կողմե-րը, նմանապէս կան վնասակար օձեր, մանաւանդ քարայրից եւ հին բնակու-թեանց խոռոչներուն մէջ։

Վերոյիշեալ նախնական գաւառի գլխաւոր քաղաքն է այժմեան Սղերդ, որ կը գտնուի Բաղիշոյ հարաւային ա-րեւմուտքը՝ շինուած ընդարձակ եւ ցած զառիվայրից վերայ ունենալով իւր շուրջը բաւական մեծ դաշտօրայք։ Օդն եւ ջուր շատ տաք են, եւ նորեկին համար կրնան առաջին անգամ դըժ-ուարատար երեւիլ, այսու ամենայնիւ խիստ առողջարար է. խոհեմ բնու-թեանց [illegible] քաղցր կողմեր։ Գիշեր ատեն քաղա-քիս տանեաց վերայ այնպիսի մեղմ եւ կենսատու օդ կը փչէ, զոր չնչող ծե-րունիք պահ մը կը մանկանան։ Ամառ-ուան սաստիկ տաքութեանը տեղւոյս բնակիչներն գրեթէ միշտ կրնան պատ-րաստի ձիւն կամ սառ գտնել քաղա-քին մէջ իւրեանց խմելոյ ջուրն բարե-խառնելոյ համար վայրկենապէս։

Քաղաքիս բնակութիւնքն առ հա-սարակ քարաշէն ու երկայարկ են, կերտած իւրեանց մասնաւոր ընտրու-թեամբն եւ ճաշակաւ, որ շատ հետա-քրքրական է նոր այցելուի մ'աչքին։

Դերունիք աւանդաբար կը պատմեն թէ «120-130 տարի յառաջ աստ 5-600

ԹԵՐԹՕՆ ՄԱՍԻՍԻ

(65)

ԱԼՊԵՐ ՏԵԼՊԻ

—o—

ՄԱՐՔԻԶՈՒՀԻՆ

—=—

15

տարի։ Ջեզնէ մին կրնայ մեռնիլ։ Այն ժամանակ զուր տեղն երրորդ անգամ ուղղած կը լինին քաղա-քային վիճակ մը։ Ո՛չ, չոչափելի պատճառ մը պէտք է իրենց, իրական շահ մը պէտք է, որպէս զի կա-տարեն ձեր խնդիրը։ Դուք, Մաքսիմիլիէն Տանկլար, ձեր հօրմէն հարստութիւն մը ժառանգեցիք, անոր կանոնաւոր տէրն էք։ Արդ՝ դուք քոյր մ'ունիք [illegible] ղինէ, Թանարէ մարքիզուհին։ Նա դատ կը բանայ ձեզ դէմ, և այդ ժառանգութեան կէսը կը պահանջէ ձեզ-նէ։ Ունի՞ իրաւունք։ Այո՛, քանի որ երսուն տարին անցած չէ։ Այն ժամանակ դուք, Պ. Մաքսիմիլիէն Տանկ-լար, ինքզինքնիդ կը պաշտպանէք՝ անհարազատու-թեան դատ բանալով, և կը հաստատէք թէ խարդա-խութիւն, նենգութիւն, խաբէութիւն եղած է Ար-տեմիս Սորպիէի ծնած ժամանակ. յօդնութիւն կը կոչէք օրինաց 317 յօդուածը՝ զոր քիչ մ'առաջ յիշեցի ձեզ։ "Եթէ այրը պայմանեալ ժամանակին մէջ իւր յայտարարութիւնն ընելէ առաջ մեռած է, ժառանգ-ներն երկու ամիս ունին տղուն հարազատութիւնը մերժելու համար, հաշուելով այն ժամանակէն, ուր տղան գլխենք անհանգիստ ընէ իրենց ժառանգութեան մէջ։" Այս պարագայի մէջ շահ կայ ձեզ արդարութիւն ընելու մէջ, Պ. Մաքսիմիլիէն Տանկլար։ Չկայ Ֆրան-սայի մէջ դատաւոր մը, որ իրաւունք չտայ ձեզ։ Հե-տեւաբար, որովհետեւ երկու դատ կայ բացուած, Արտեմիս Սորպիէ կը կորսնցնէ իւր դատն և դուք կը

շահիք ձերը։

Ազատա՛ծ, ազատա՛ծ էին։ Բնաւ պատասխան չկար այսպիսի յստակ, այսպիսի տրամաբանական բացա-տրութեան մը։ Ճշմարտութիւնը չէր կրնար վրիպել դատաւորաց աչքէն։ Արդէն այսչափ պայծառ, այս-չափ յստակ կ'երեւէր իրենց։ Պ. Տանկլար զարնուած մնացած էր այս փաստերուն զօրութենէն և միանգա-մայն պարզութենէն։ Անշուշտ օրէնքն, երկայրի սուր, անմեղները զարնելով կ'սկսէր, բայց այժմ կը դառնար և մեղապարտները կը հարուածէր։ Չէին գիտեր ինչ-պէս շնորհակալ լինէին Պ. Ֆօրէէն, ինչպէս յայտնէին անոր իրենց շնորհակալիքը։ Բայց Պ. Ֆօրէ չէր սիրեր շնորհակալութիւն քաղել իրմէ բարիք տեսնողներէ։ Իւր լաւագոյն վարձքն էր երկու դեռատի և սիրուն էակաց երջանկութիւնն ապահովելու կարող լինելն։ Ա-ւելի կը սիրէր ըսել անոնց. "Երջանիկ եղէք. այս է ձեր լաւագոյն շնորհակալութիւն"։

Պ. Մորէր և Պ. Տանկլար դուրս ելան անոր հետ՝ զգալով որ երկու սիրահարք մինակ մնալ կ'ուզէին։ Ի զուր Արտեմիս ջանաց արգելուլ զանոնք։

— Ոչ, սիրելի՛ աղջիկս, ըսաւ հօրուն, դուք բա-ւական վիշտ կրեցիք, պէտք է որ քիչ մ'երջանկութիւն ճաշակէք։

Եւ Արտեմիս ծռելով որ համբուրէ զայն, նշմարեց անոր երեսին սոսկալի դժգունութիւնն, ուր աչերը միայն կենդանի կ'երեւէին, տենդէ ոգեւորեալ։

— Ի՞նչ ունիք, հա՛յր իմ, հարցուց։

— Ոչինչ, զաւա՛կս։

— Կ'ազաչեմ. . .

— Մի՛ վախնաք. քիչ մը յոգնած եմ։ Քիչ վիշտ չկրեցինք ամենս ալ։ Ես երիտասարդ և կորովի չեմ ձեզ պէս։

— Բայց ձեռքդ կրակի պէս տաք է։

— Քիչ մը հիւանդ եմ արդարեւ։

— Ի՞նչ է հիւանդութիւնիդ։

Պ. Մորէր չպատասխանեց և մեկնեցաւ։ Արտեմիս երկար անոր ետեւէն նայեցաւ յեղյեղելով ինքնիրեն.

— Ինչո՞ւ գոհ և զուարթ չէ. . . մեզ երջանիկ տեսնելով։ Եւ արդարեւ, երբոր միայնակ մնացին, Մաքսիմիլիէն անոր ձեռները բռնելով, կը գոչէր ե-ռանդագին.

— Արտե՛մ, Արտե՛մ, ազատեցա՛նք։

16

Բաթերին ժուվ արդէն մտած էր Պ. Տանկլարի պատահումէն կրած սարսափը։ Բնութիւնք կան, որք բարոյական հարուածներէ չեն զգածուիր։ Ամեն բան կը սահէր կ'անցնէր այդ կնոջ վրայէն։ Այս միջո-ցիս Տիկին Մորէր յոյժ զբաղեալ էր։ Աւագ շաբ-թուն մէջ էր, որ Զատկէ առջի պարահանդէսներէն կամ նոր տարւոյ այցելութիւններէն աւելի կը դրաւէ ջերմեռանդուհեաց ժամանակն։ Եկեղեցիէն դուրս չէր ելներ։ Հաճոյք կ'զգար այն տեղի հոտաւէտ եղկու-թենէն, հաւատացելոց ամփոփման մէջ, երթեւեկու-թեանց մէջ և կէս խեղդուած մրմունջներուն մէջ։ Կանայք, (մինչեւ իսկ ամենէն աւելի անկեղծ բարե-պաշտք) չեն կրնար եկեղեցւոյ մէջ ինքզինքնին արգե-լուլ խօսելէ։ Ըրածնին կէս ձայնիւ ոչնչաբանութիւն-ներ են հառաչանօք խառն, լռութեամբ ընդհատեալ, որոց տեղւոյն սրբութիւնը խորհրդական կերպարանք մը կուտայ։ Հոն բամբասանք ալ կ'ընեն, բայց աչերնին եր-կինք համբառնալով։ Տիկին Մորէր կը սիրէր այս տաճ-տամ անուշահոտութիւնն, այս կէս լռութիւնները. հաճոյք կ'զգար երգեհոններուն նուագներէն։ Միով բանիւ, կը սիրէր կրօնին այն ամեն բաներն որք չիզե-րու հետ կը խօսին։ Իսկ փոյթ չէր ըներ կրօնին այն հանգամանքներէն, որք հոգւոյն հետ կը խօսին, արա-րածին ընդ արարիչն ունեցած վսեմ խօսակցութեանց մէջ։

Ժամանակակից ընկերութիւնն եկեղեցւոյ մէջ ալ նոյն խտրութիւնները կը պահէ ինչ որ աշխարհի մէջ։ Շատ անգամ եկեղեցիք աղօթելու դահլիճներ են։ Ո՛հ, այն նախամաստուեր մատուռներն, ուր առաջին քրիստոնեայք կը ժողովուէին, աղնուական և ռամիկ, երկնաւոր փրկիչը պաշտելու համար. . .

Մեծ տիկնայք սեւ զգեստ կը հագնին, որ ժան-եակներով նկարուած նուրբ բաճկոնակ մը կը ցուցնէ, պարզ կառք, երկու ընտիր և արծաթազանձ երիվար-ներով։ Սեղանաւորի կինը միաձի թեթրակ կառքով կուգայ, որ արդէն նուաղ ազնուապետական է. հա-գուստը նոյնչափ վայելչաձեւ է։ Հետեւակ սպասաւոր մ'ունի ետեւէն։ Պատարագի գիրքը շատ գեղեցիկ է։ Իսկ միջակ քաղաքացւոց տիկնայք ամսականով վար-ձած կառքով կ'երթան։ Վաճառականին կինը աչքի զարնող շրջազգեստ մը կը հագնի, ծաղկանց մեծ փունջ մը պարզելով քովէն։ Փեղոյրն ալ ծաղիկներով բեռ-նաւորեալ է։ Վերջապէս կոյժ կացութեան մէջ գըտ-նուող տարաբաղդուհին, այսինքն այն որ այր չունի զինքը թեւարկելու կամ ընտանիք մը զինքը պաշտ-պանելու համար. . . ո՜հ, ինչ վեհերոտ համեստու-թեամբ կը սողոսկի, մինչդեռ միւսները գոռոզ նայ-ուածքով կ'ընկճեն զայն։ Ներողամտութիւնը նորաձեւ առաքինութիւն մ'է. . . Աւետարանի մէջ։

Արտեմիս և մայրն երկուքն ալ մի և նոյն թեմի ծուխ էին։ Արդ՝ այն օրը Տիկին Մորէր սա արտառոց գաղա-փարն ունեցաւ թէ իւր աղջիկն ոչ եւս կը տեսնէր յեկե-ղեցին։ Ծա՛նր յանցանք։ Սակայն չէր համարձակեր տունն երթալ տեսնել զայն։ Դժնդակ տպաւորութիւն մը մնացած էր իւր վրայ այն մեծ դահլիճին յիշատակէն, ուր Պ. Տանկլար իւր սարսափելի անցեալն յիշած էր։ Եւ սակայն առաւօտուն Ներսէս-Մեծ-ի [illegible] կենւոյին մէջ քանի մը խրատներ կարդացեր էր, որք զինքը բա-ւական կը սրտապնդէին. այսինքն թէ մէկն այլոց մեղ-քերը չափելով կամովին կը մոռնայ իւր մեղքերը։ Ասկէ զատ կը հարցնէր ինքն իրեն թէ մարքիզուհին ի՞նչ ընդունելութիւն պիտի ընէր իրեն. վասն զի գի-

(Շարունակելի)

տուն հայ բնակիչ եղած է » . իսկ այժմ 230 տուն (ինչպէս եւ ուրիշ ազգութիւնք , յորոց վերայ Մասիսդ վերծանողք ունին մասնակի ծանօթութիւն) , որք մէկ եկեղեցի ունին շատ հին եւ ամենապարզ ճաշակաւ կառուցեալ , 2 քահանայ ալեխառն՝ ճշդիւ կատարողք իւրեանց կրօնական պարտականութեանց . ունին մի Նախակրթարան Միացեալ Ընկերութեանց պատկանող ։

Հայոց թէ՛ արական եւ թէ՛ իգական սեռն ունի բնութենէն կենդանի եւ ոգեւորեալ ձիրքեր , եւ ընդհանրապէս աշխոյժ ու աներկիւղ են ի բան , ի պատասխան , ի կռիւ . մանաւանդ իւրաւունք ունեցած պահուն սուր շողացունես վրայէն , գլուխը ծռել չգիտեր . իգական սեռն համեստ՝ իւր նախնական պարզութեան մէջ ։

Հայք հիւրասէր . նախկին ժամանակաց բնութենէն մայրենի լեզունին կորսնցուցած կը խօսին Արաբերէն , Տաճկերէն եւ երբեմն իսկ Քրդերէն ։ Այն լեզուաց , որով եւ տեղական յարաբերութեանց ազդեցութիւնն , եթէ ոչ զգացմանց վերայ առաւել , գոնէ արտաքին ձեւոց եւ շարժմանց վերաբերութեամբ յայտնապէս կը տեսնուի ։ Հայկական ուրոյն յատկանիշ մի իւրեանց վերայ չես կրնար նշմարել . այսու ամենայնիւ ընկերական յարաբերութիւննին ազնիւ է եւ իրենք խիստ զիւրազգաց բնաւորութեան տէր , ինչպէս նաեւ բնականէն մտաւոր կարողութիւննին զօրաւոր ։

Տեղիս բնակիչք առ հասարակ կ՚ըզբաղին վաճառականութեամբ եւ մասնաւոր առեւտրով . քաղաքին սովորական արհեստից մէջ հետաքրքիր եւ յառաջադիմութեան մէջ է ծխելոյ փայտ եւ ձեռքը բռնելոյ դաւազաններ պատրաստող արհեստը ։ Վերոյիշեալները կը շինուին տեսակ մը սեւ փայտէ բարակ բանուածքներով , որք իւրեանց յատուկ է ։

Տեղիս առեւտրական շարժումն համեմատաբար այնչափ մեռեալ չէ ։

Սղերդ մօտակայ եւ տարակայ մի քանի գիւղօրէից կեդրոն կրնայ համարուիլ ։ Աստ կը նստի Միւթէսարրըֆ ընդ գերիշխանութեամբ Բաղիշոյ կուսակալին ։

Քաղաքիս հարաւակողմը մէկ ժամ հեռու կաթոլիկ Քաղդէացւոց վանք մի կայ , որ բաւական ծաղկեալ վիճակի մէջ է , ուր մի քանի երիտասարդ մենաստանցիք կը բնակին « արք կրօնաւորք եւ պարկեշտ , ապրողք յաշխարհի ընծայեալք երկնից » ։ Ասկէ մի քանի տարի յառաջ մեծահոգի մի վանահայր ունեցեր են , որոյ Եւրոպայէն տեղս բերած տպագրական մամուլը . [illegible] անգործածելի [illegible] պարագայէն [illegible] են ի շնորհս յիշեալ վանահօրն , որ այժմ մեռած է կենդանի յիշատակութեամբք , զորս իւրեանց մէջ եռանդագին կը յարգեն ։

Ըստ սովորութեան կ՚ըսուի թէ «գինեհարք եւ աչացաւք աստ գալով կը բժշկուին » մանաւանդ վերջինքն , որոց աչաց վերայ քսելոյ համար [illegible] հող ունին ։

Ընդաստանիս միաբանութիւնն թող մշակէ իւր գեղեցիկ պարտէզ , եւ մենք Սղերդէն մեկնիմք ի Ռըտուան , ճանապարհնիս ուղղելով ի յարեւմուտս հարաւային ։ Մ . Կ . ՄԻՐԱԽՈՐԵԱՆ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
Կ . Ս . ԽԻԹԽԻՃԵԱՆ

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԻՉ
ՆԻՔՕԼԱՔԻ ԱՆՏՐԻՕՄԷՆՕ

—o—

Մեծ Պողոտայ , թիւ 99

Ինն տարիէ ի վեր հաստատուած է . ինք ալ քսան տարիէ հետէ կ՚աշխատի այս արուեստի մէջ ։ Այս անգամ Եւրոպայէն ընդունած է ամեն տեսակ տեսարաններ պարունակող վարագոյրներ , [illegible] , [illegible] , եւ լուսանկարչական արուեստի նորագոյն գիւտերը . կարող է նաեւ ամպոտ ժամանակաց մէջ նոյնչափ պայծառ լուսանկարներ հանել որչափ արեւափայլ օրեր . նաեւ 50-60 անձի [illegible] լուսանկարներ կ՚ըհանէ ։ Գիները չափաւոր են ։ Ցաճախորդք ամեն կերպիւ գոհ պիտի լինին ։
30—25

ԼԱ ՍԷԶՈՆ

—o—

Բարիզի ԼԱ ՍԷԶՈՆ (Եղանակ) անուն նորաձեւութեանց հռչակաւոր հանդէսն , որ 15 օրն անգամ մը կը հրատարակուի եւ գունաւոր գեղեցիկ օրինակներ եւ ասեղնանկարներ կը պարունակէ , մայրաքաղաքիս մէջ ալ կը վաճառի , թէ՛ հատով եւ թէ՛ բաժանորդագրութեամբ , միմիայն Բաբատիսի գրավաճառանոցին մէջ , Բերայի մեծ փողոցը , 458 թիւ ։

Գիները չափաւոր են ։

Ելած է Սեպտ . 15ի թիւը ։

ԻԼԱՆ

Չէյթուն պուրնու պէզ ֆապրիգասը իչուն մէմուր նիւմունէսինէ վէ շուրութը մուգարրէրէսինէ թէվֆիգէն միւպայեա օլունմագ իւզրէ միւնագասայա գօնուլան 120,000 գըյէի ճէտիտ պիրինճի նէվ Ատանա փամուղընըն պէհէր գըյէի ճէտիտի 6 դրշ օն փարայ օլարագ թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ աղօսթօսը րումինին 31ինճի չէհարշէնպիհ կիւնիւնէ գատար պէհէր կիւն միւնագասաը պիլիճրա մէզքիւր կիւնտէ գարարը գաթիսի վէրիլէճէկինտէն իւթա իւմէկէ թալիպ վէ էյլուլը րումինին պէշ 'ինճիլինէ րաղիպ պուլունանլարըն մագամը սէրասկէրի լէվազիմաթը ումումիյէ տայրէսինէ կէլմէլէրի ։

—

Չէրիտէի ասքէրիյէ մաթպաասի իչուն մէմուր նիւմունէսինէ վէ շուրութը մուգարրէրէսինէ թաթպիգէն միւպայեասի զըմընտա միւնագասայա գօնուլան 400 թօփ էսէրը ճէտիտ պաթալ գազատէն պէհէր թօփը 114 1/2 ղուրուշա օլարագ թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ աղօսթօսը րումինին 25ինճի փէնճշէնպիհ կիւնինէ գատար պէհէր կիւն միւնագասաը պիլիճրա մէզքիւր կիւնտէ գարարը գաթիսի վէրիլէճէկինտէն իւթասընա թալիպ վէ 27ինճի ճիւմա իրթէսի կիւնի 100տէ պէշ թէնզիլինէ րաղիպ պուլունանլարըն մագամը սէրասկէրի լէվազիմաթը ումումիյէ կէլմէլէրի ։

—

Նիզամիյէ էրզագ անպարընտա մահֆուզ նումունէսի վէճհ իլէ միւպայեա օլունաճագ օլան 2000 օգգա գահվէնին չէրայիթի մուգարրէրէսի վէճհ իլէ պէհէր գըյէի ճէտիտի 7 1/2 ղրուշա թալիպ էօհտէսինտէ օլուպ աղօսթօսը րումինին 24ինճի չէհարշէնպիհ կիւնիւ գարարը գաթիսի վէրիլէճէյինտէն վէ 25ինճի բէնճշէնպիհ կիւնիւ թէգարրուր իտէն ֆիյաթընտան իւզատէ պէշ թէնզիլի գապուլ օլունաճաղընտան , իթայէ թալիպ օլանլարըն լէվազիմաթը ումումիյէ տայրէսինէ կէլմէլէրի ։

ՖՐԷՏ , ԼԷՅԼԱՆՏ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որ [illegible] Լիվըրփուլ եւ Աւստրալիա [illegible] .

Անուանք	Թոնոլ	Անուանք	Թոնոլ
Ալճէրեան	2,500	Ֆալմեան	3,700
Ալշուօտո	2,500	Ֆլորենեան	3,700
Անթօլոնեան	2,500	Ֆրիգեան	3,700
Արմենեան	2,500	Իպերեան	5,500
Արգադեան	3,700	Իլլիրեան	5,500
Պալարեան	6,000	Իսթրեան	5,500
Պոհեմեան	6,000	Լեգեան	2,200
Քալաբրեան	800	Լիգուրեան	2,500
Սայբեռեան	2,000	Լիգոն	800
Տօրօյ	700	Օթթոման	700
Էգիբրեան	3,700	Բերսեան	3,800
Ֆագեան	3,700	Վալենսեան	6,800
Ֆալերնեան	3,700	Վերոնեան	6,800

Ալճէրեան շոգենաւը , նաւապետ Լօուանսօն , երէկ մայրաքաղաքս հասաւ ։

—

Շաբաթական շոգենաւներու նոր գիծ մը հաստատեցաւ Լիվըրբուլի եւ Պոստընի միջեւ , եւ ստորագրեալս հեզուկէ զատ ուրիշ վաճառք կ՚ընդունի օրինաւոր սակագներով ։

[illegible]

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ԷՏՈՒԱՐՏ ԼԱՖՈՆԴԷՆ Գործակալ
թիւ 34 , 35 , 36 , Եէնի Միւլէթ խան , Ղալաթիա

Նաւատարք , Պարոնայք Ֆրէտ , Լէյ[լանտ] .

[Գործակալք]

Կ . Պոլիս , Էտուարտ Լաֆոնտէն .
Ճիպրալդար , Պ . Պ . Քարվէր Եղբարք .
Աղեքսանդրիա , Կ . Լ . Վանման եւ ընկ .
Մալդա , Ա . Քամիլիէրի .
Շիրա , Ա . Մ . Մավրօկօրտադօ .
Զմիւռնիա , Պ . Ռէնցօ եւ ընկ .

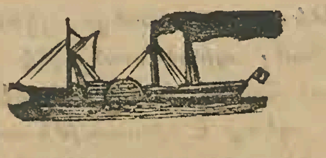

ՔԻՒՆԱՐՏ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որ [illegible] Լիվըրփուլ եւ Միջերկրական [illegible] .

Անուանք	Թոնոլ	Անուանք	Թոնոլ
Օրեգոն	7,000	Մալթա	3,000
Ատլաս	3,000	Մարաթոն	2,500
Ալեփփօ	3,000	Նուբի	2,500
Պոթնիա	4,600	Բալմիրա	5,000
Պաթաւիա	3,800	Բարթիա	3,200
Պալթիք	2,500	Բալթիրա	3,000
Պըլէնիմ Քասըլ	1,200	Սերվիա	7,800
Սեֆալոնիա	5,000	Սիթիա	4,600
Քորտովա	4,700	Սամարիա	3,000
Շերպուրկ	2,000	Սամսոն	3,000
Տեմերարա	2,500	Սիտոն	3,000
Կալլիա	4,000	Թարիֆա	3,000
Քեթար	2,500	Թրինիտատ	2,500
Մորոքօ	3,000		

Սիտոն շոգենաւը , նաւապետ Բիւրթօն , Լիվըրբուլէն եկաւ զանազան վաճառքներով , եւ ընդ փոյթ հոն պիտի երթայ ։

Ստորագրեալս արտօնութիւն ունի ճամբորդ եւ վաճառք ընդունիլ Նիւ Եորքի եւ Պոստընի , ինչպէս նաեւ Միացեալ–Նահանգաց ուրիշ կողմերուն համար՝ օրինաւոր սակագներով ։

Դիմել առ

ԹՈՄԱՍ Զ . ՃՈԼԻ , Գործակատար . թիւ 1 Քիւչիւք Հավիլ փաշա խան Ղալաթիա ։

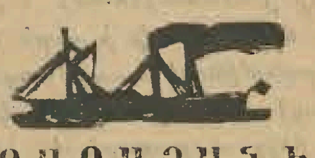

ԲԱԲԱՅԱՆԻ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվըրփուլ , Միջերկրական եւ Օտեսա [illegible]

ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Անուանք	Թոնոլ	Նաւապետք
Այա Սոֆիա	3,000	
Արարատ	2,500	Ռոճըրս
Արտավիա	2,500	Քրուիքշանք
Լատոնիա	2,500	Ուիլքս
Մակեդոնիա	3,500	Մարշ
Բոսֆոր	2,800	Ֆօթըրճիլ

Բոսֆոր շոգենաւն եկաւ ։

Այս շոգենաւք կին ճամբորդներ ալ ունին ։

Ընկերութիւնն օրինաւոր գներով վաճառք կ՚ընդունի Եւրոպական երկիրներու եւ Ամերիկայի համար ։

Ամեն դիւրութիւն եւ հանգստութիւն կը տրուին ուղեւորաց ։

Դիմել առ ԴԱՆԻԷԼ , ԲԱԲԱ ԵՒ ԸՆԿ . Գործակալ

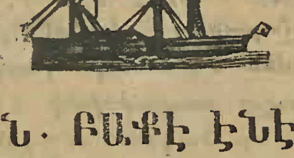

Ն . ԲԱՔԷ ԷՆԷ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Մարսիլիա եւ Բաթում [illegible]

Մեկնում Մարսիլիայէն ամեն տասն եւ հինգ օրն անգամ մը չորեքշաբթի օրերը ։

[illegible]

Տրապիզոն , Պաթում եւ Բօդի պիտի երթայ Լ՚Աւրօր շոգենաւն , որ օգոստ . 29ին Մարսիլիայէն եւ սեպտ . 5ին Կ . Պոլիսէն պիտի մեկնի ։

Մարսիլիա երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Լա Մէօզ ։

Նաւողէքի , ուղեւորութեան եւ այլ տեղեկութեանց համար

Դիմել առ գործակատարն
ԼՈՐԱՆ ԲԸՊՈՒԼ
Մումհանէ փողոց , թիւ 141

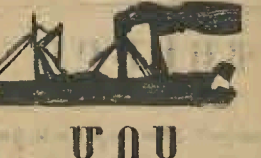

ՄՈՍ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվըրփուլ եւ Միջերկրական [illegible]

Անուանք	Թոնոլ	Անուանք	Թոնոլ
Քառնաք	4,200	Ոսիրիս	3,000
Ֆարոս	4,000	Նեբիա	3,000
Օմանլի	4,000	Բերա	3,000
Սեսոստրիս	3,250	Իսիս	2,600
Թեպէ	3,250	Ասթարդէ	1,700
Մալբուրը	3,250	Լոթիս	800
Նեղոս	3,250	Օլինդա	800
Մորեօթիս	3,250	Սեմէլ	750

Նեբիա շոգենաւը , նաւապետ Հոլ , Լիվըրբուլէն եկաւ զանազան վաճառներով ։

Վերոյիշեալ շոգենաւք չքնաղապէս յարդարուած են ճանբորդներու համար

Դիմել առ Ժ . Թ . ՈՒԻԹՈԼ եւ Ընկ . Գործակատար

Մէյտանճըգ սօգագ , Պոլիս

Տնօրէնութիւն , Լիվըրբուլ ,
ՃԷՅՄՍ ՄՈՍ եւ Ընկ .
31 , Ճէյմս Սդրիդ , Լիվըրբուլ .

Գործակալութիւնք

Աղեքսանդրիա	Ռ . Ճ . Մոս եւ Ընկ .
Պէրութ	Յ . Բաթթարաքի
Կ . Պոլիս	Յ . Վ . Ուիթոլ եւ Ընկ .
Դարդանէլ	Ֆրանք Քալվէրթ
Ճիպրալթար	Սմիթ , Իմոս եւ Ընկ .
Մալթա	Սմիթ եւ Ընկ .
Իսքէնտէրուն	Լէվի , Ֆրանք եւ Ընկ .
Զմիւռնիա	Պ . Ք . Ուիթալ եւ Ընկ .
Շիրա	Ն . Ք . Բէգրոբուլօ

VICHY
ՎԻՇԻ

—

Վաճառատուն , փողոց 22 Պոնփար , Մոնփէլ .

PASTILLES DIGESTIVES . — Վիշիի աղբիւրներէն հանուած աղերէն շինուած ։ Այս Բաստիլներն ախորժահամ են եւ ստամոքսի թթուութեանց եւ դժուարամարսութեանց դէմ շատ ազդու ։

SEL DE VICHY POUR BAINS . — Բաղնիքի համար ծրար մը աղ բաւական է [illegible] .

[illegible] պէտք է ԲԱՆԵՑՆՈՂ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ դրոշմը բոլոր արտադրութեանց վրայ փնտռել ։

Ամեն դեղագործաց եւ դեղավաճառաց քով կը գտնուի ։

ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆ

NORTH BRITISH AND MERCANTILE
Insurance company

ՆՈՐԹ ԲՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԷՐՔԸՆԹԱՅԼ

Լոնտրայի եւ Էտինպուրկի ապահովութեան ընկերութիւն Անգլ . Լիր .

Արտօնեալ դրամագլուխ		3,000,000
Բաժանորդագրեալ »		2,000,000
Վճարեալ դրմգլուխ 500,000		
Պահեստի դրամ հրդեհի պատահարաց դէմ	1,274,661	
Կեանքի պատահարաց դէմ պահեստի դրամ	3,855,529	
		5,630,190
Հրդեհի ճիւղէն հասոյթ 1882 տարւոյ	1,157,124	
Կենաց ճիւղէն հասոյթ 1882 տարւոյն	484,798	
		1,641,922

NORTHERN
Assurance company

ՆՕՐԹՀԸՐՆ

Լոնտրայի եւ Էպէրտինի ապահովութեան ընկերութիւն Անգլ . Լիր .

Բաժանորդագրեալ դրամագլուխ		3,000,000
Վճարեալ դրմգլուխ 300,000		
Պահեստի դրամ հրդեհի պատահարաց դէմ	778,889	
Կեանքի պատահականութեանց դէմ պահեստի դրամ	1,670,519	
		2,749,408
Հրդեհի ճիւղէն հասոյթ 1882 տարւոյ	460,126	
Կեանքի ճիւղէն հասոյթ 1882 տարւոյ	245,161	
		705,287

Ստորագրեալք իրենց բազմաթիւ յաճախորդաց եւ այս քաղաքիս ընդհանուր հասարակութեան կը ծանուցանեն թէ իրենք վերոյիշեալ երկու ընկերութեանց միացեալ գործակատար ընտրուած ըլլալով , այնպիսի դրութեան մը մէջ կը գտնուին , որով հրդեհի դէմ ապահովութեան մեծ դիւրութիւններ կը մատուցանեն ։

Ապահովութեանց կարգադրութիւնները կը բաղկանան երկու ընկերութեանց մէջ համեմատական բաժանումէ մը , եւ այսպէս ապահովութեան եւ դիւրութեան աւելնալովն՝ Ընկերութիւնս ալ կրնայ աւելի մեծագումար ապահովութիւն բըռնողներու ինքզինք ներկայացնել ։

Գրեթէ ամեն կարգի վտանգաւոր ապահովութիւնք կրնան ընդունուիլ , ինչպէս Բերայի , Ղալաթիոյ եւ Պոլսոյ մէջ , նոյնպէս մօտակայ քաղաքները , գիւղերն ու գաւառները ։

MARITIME
Insurance Cie limited of Liverpool
Capital Lt. 500,000

ՄԱՐԻԹԱՅՄ
Ծովային ապահովութեան ընկերութիւն

Դրամագլուխ 500,000 Անգլ . Լիրա

Ստորագրեալք , շոգենաւերը , առագաստանաւերն եւ անոնց մէջի վաճառքներն ու կարասիները խիստ օգտակար պայմաններով ապահովելու իշխանութիւն ստացած են ընկերութեան կողմէ ։

Գիներուն եւ այլոց վրայ տեղեկութիւն ստանալ ուզողք պէտք է դիմեն Ղալաթիա Քօմիսիօն խանի անկիւնը՝ երկաթէ կամուրջին վրայ նայող սենեակն առ եւ Տնօրէն ամեն գործառնութեանց Գործակատարն յիշեալ Ընկերութեանց

ԳԱՌՆԻԿ Ե . ՍԵՐՈԲԵԱՆ — ՃՕՀՆ ՐԱՈՒԼ

HUILE DE HOGG

ՄՕՐՒԻ ՁԿԱՆ ԲՆԱԿԱՆ ԻՒՂ

Որոյ ազդուութիւնն հաստատուած է 25 էն աւելի տարիներու փորձովհետեւեալ հիւանդութեանց համար . կուրծքի հիւանդութիւն , թոքախտ , թոքառաջեց հիւանդութիւն , հազբուխ , յամառ հազ , խոյլ , աւշային գեղձերու ուռայցներ . մորթի հիւանդութիւնք , սրքեւն , սպիտակ դաշտան , ընդհանուր տկարութիւն եւայլն . նաեւ տկար եւ փափկակազմ տղաքները զօրացնելու համար շատ դիւրաւ կը խմուի ։

Օգուշանալու է սովորական իւղերէն եւ մանաւանդ անոնցմէ որ շահավետական նպատակներով բնական իւղերու տեղ եւ իբր թէ անոնց իւղերն ուրիշ փաստ չեն ճառայեր բայց միայն ստամոքսը ընդդունայն գզռելու եւ հոգնեցնելու . երբեմն շատ վտանգաւոր ես կրնան ըլլալ ։

Բնական եւ զուտ ձկան իւղ գտնելու ապահովութեան համար պէտք է գտնել ՀՕԿԻ ԻՒՂԸ , որ եռանկիւնի շիշերով կը ծախուի ։ Պահանջել հօկի անունն եւ Բարիզի բժշկական Ճեմարանին քիմիական գործոց գլուխ Պ . Լըսիւէօրի վկայութիւնը որ իւրաքանչիւր շիշի էթիգէթին վրայ կը գտնուի ։ Տեղւա Սուտայի եւ այլ Պոլսոյ համբաւաւոր դեղավաճառացքով կը գտնուի ։

1883 տարւոյ յունուար 1 էն սկսեալ հօկի մօրիւ ձկան բնական իւղի շիշերուն էթիքէթներուն վրայ Գաղիոյ կառավարութեան կնիքն պիտի գտնուի ուրեմն այս մասին ուշադրութիւն ընելու ։

դրօշմանի նշանը ։

Աշխարհի զարմանալիքը ։

Համաշխարհային Մազի Նորոգիչը ։

ՏԻԿԻՆ Ս . Ա . ԱԼԼԷՆԻ

Իրաւցունէ ինքն իսկ գերածայր կատարելութիւն , որով ամեն անգամ որ ուզուի կրնայ մազերը իրենց առջի գեղեցկութեանը դարձուիլ , ու իրենց թարմ գոյնին ու փայլին վերածուիլ ։ Կընորոգէ մազերուն կենդանութիւնը , աճը եւ աճումը ու ։ Օտնով մէկդի կ՚ընէ թեփը ։ Աննման նորոգիչէ մազերու , եւ բուրումնաւէտ զմայլելի եւ առատ ։ Գլխաւոր մթերանոցը Լոնտոն է (114 and 116, Southampton Row) . Նոյնպէս Բարիզ ու Նիւ Եորք ։ Կըվաճառուի ամեն սափրիչներու , անուշ իւղագործներու եւ անգլիացի դեղագործներու քով ։

ՀԱՐՄԱՆԵԱՆԻ ՕՒՊԼԱՆՖՈՒՆԱՅ

ԳԵՂԵՑԿԱՑՈՒՆԵԼՈՒ ՄԱՐՄՆՈՅ ԳՈՅՆԸ
ՄԻՇՏ ԾԱՂԿԱՓԹԻԹ , ՄԻՇՏ ԹԱՐՄ ։

Մէկ փորձ մը բաւ է համոզել ամեն Տիկին որ այս ծաղիկները կը գերազանցեն ուրիշ որ եւ է ջուր երեսի փոշի ։ Քանի մը վայրկեանի մէջ երեսի , վզի , թեւերու եւ ձեռքերու քնքուշ փափկութիւն եւ մարմարիոնի ճերմկութիւն , հանդերձ լիութի եւ վարդի անուշ գունով ու հոտով ։ Մէկդի կ՚ընէ թեփը , երեսի ցանը արեւայրուքը եւ ամեն բրտութիւն եւ բիծ ։ Գլխաւոր մթերանոցը Լոնտոն է (114 and 116, Southampton Row) . Նոյնպէս Բարիզ ու Նիւ Եորք ։ Կըվաճառուի սափրիչներու , անուշ իւղագործներու եւ անգլիացի դեղագործներու քով ։

★ ԿԵԱՆՔ , ԱՃՈՒՄՆ Ե ԳԵՂ ՄԱԶԵՐՈՒ ։ ★

ՄԷԼՐՈԶ

ՄԱԶԵՐՈՒ ՄԷԿ ՀԱՏԻԿ ՆՈՐՈԳԻՉ .

Իր մէջը կը բովանդակէ ամեն յատկութիւն որով առատ մազ մը , որ "Կնութեան գեղեցիկ Պսակն" է , կրնայ պահպանուիլ ու նորոգուիլ . Մէլրոզը ներկ չէ ։ Մէլրոզ գործածէ , երբ որ մազերու գլխէ ճերմակ ըլնայ կամ ճերմկին ։ Մէլրոզ գործածէ , երբ որ մազերդ սկսին թափիլ , եւ կամ երբ որ թեխոտին ։ Կը վաճառուի երկու չափ շիշով , ամեն դեղագործներու քով եւ անուշ իւղագործներու ։ Գլխաւոր մթերանոցը Լոնտոն է (114, Southampton Row) . Նոյնպէս Բարիզ ու Նիւ Եորք ։

☞ Տիկին Ս . Ա . Ալլէնի " Համաշխարհային Մազի Նորոգիչը " " Զարմանալի Օպլանֆունը " եւ " Մէլրոզ Մազերու Նորոգիչը " կը վաճառուին ։

Կ . Պոլիս Ս . Քանզիւք եղբարց քով , Թարմասի Պրիթանիք Բերա Մեծ փողոց եւ Էսմըրնա Քարիւէնայի քով , Անգլիական մթերանոց , Եւրոպէ Գալտըրըմ Ղալաթիա ։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա 24 օգոստ .

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ

(Օսմ . ոսկին 100 ղրուշի հաշուով)

Լոնտրա 3 ամիս , ղրշ . 110 ,	առ Անգլ . լիր .	
Փարիզ 3 » Ֆր . 23	առ Օսմ . լիր .	

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ

Օսմ . Քօնս . գոցուեցաւ (գ . կ .)		11,24
բացուեցաւ		11,23
կէս օրին		11,23
Եգիպտ . միաց . բաց . ոսկի (գ . կ .)	Անգլ . լիր	78,13
Սօսիէթէ Ժէնէրալ 6		4,22
» Օթօման		4,10
Կ . Պոլսոյ Պանքան		8,10
Քրէտի Ժէնէրալ 6 %	Օսմ . լիր	7,37
Փոխ . 1863 (Մուս . –) 6 %	Ֆր .	70
» 1865 » %		64
» 1869 (Բինար) 6 %		57,
» 1872 (Պօն տիւ թրէզօր)		20,
» 1873 (Բինար) 6 %		51
Ռումելիի երկաթուղի		51,75
Լաւրիում (գ . կ .)		150
Թրամուայ	Օսմ . լիր	333
Թըղթադրամ	»	1100
Հէվալէսիզ		30
Ռէբոր	——	—

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

(Օսմ . ոսկին 100 ղրշէն)	Ղրշ .
Անգղիական ոսկի	110 10
Գաղղիական »	87 34
Բոլ	90 10
Գրիմից	51 20
Գառասմ թուղթ (զարկ)	915
» արծաթ (նոր)	90 10
Մէճիտիէի տարբերութիւն	108
Վեյնոց	103 35
Հինգնոց	103 32
Մէթալիք	100 20

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտրա 3 սեպտ .

Անգղ . Քօնս .		$100\frac{1}{16}$
Օսմ . »		$10\frac{3}{8}$
Փոխ . 1865		$13\frac{1}{4}$
» 1869		$11\frac{3}{8}$
» 1871		$71\frac{3}{4}$
» 1872		19
» 1873		$10\frac{1}{4}$
» 1877		$84\frac{1}{2}$
Պանք Օթօման		$19\frac{1}{8}$
Ռուս . փոխ . 73ի		$85\frac{3}{4}$
Եգիպտ . միացեալ		$70\frac{3}{8}$
» արտօնաւոր		$93\frac{1}{8}$
Տայրա Սանիէ		$69\frac{1}{4}$
Փոխ . Ռօշիլտ		$91\frac{1}{4}$
Փոխանակագիր Փարիզի վրայ		25,336

Փարիզ 3 սեպտ .

Գաղղ . Քօնս . 4 1/2 0/0		$108,17\frac{1}{2}$
» » 3 0/0		79,63
Օսմ . Քօնս .		$10,62\frac{1}{2}$
Փոխ . 1865	Ֆր .	66
» 1869		57
» 1873		52
Օսմ . Երկաթուղի		51,25
Պանք Օթօման (գ . կ .)		736,25
Քրէտի Լիոնէ (գ . կ .)		572,50
Ռուս . փոխ . 5 առ 0/0 (1877)		$93\frac{1}{4}$
» » Արեւելեան		—
Իտալ . Քօնս .		90,60
Եգիպտ . միացեալ		357,50
Փոխնկագիր Լոնտրայի վրայ		25,34

Վիէննա 4 սեպտ .

Փոխ . Լոնտրայի վրայ	119,90
Ռումելիի երկաթուղի	23,80

ԿԷՍ ՕՐ 5,27